ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№ 29(5211)
Аўторак, 13 сакавіка 2001 года

Кошт у розніцу — 49 руб.

Расці і дужэй, "Каласок"!

Дзіцячы садок "Каласок" у вёсцы Гур'я Шчучынскага раёна Гродзенскай вобласці сёлета адзначыць сваё дзесяціГоддзе. У прыгожым будынку з чырвонай цэглы, разлічаным на шэсць груп, зараз выхоўваецца і вучыцца восемдзесят адно дзіця. Гэта чатыры групы, у тым ліку і падрыхтоўчы клас.

Невялікі калектыў імкнецца стварыць тут утульны дом для сваіх маленькіх жыхароў. Выдумка і мары дапамагаюць у гэтай няпростай справе. А яшчэ — любоў да любімай справы, імкненне зрабіць дзяцей больш шчаслівымі, навучыць іх слухаць і разумець адзін аднаго, ведаць больш чым ведаеш, умець больш, чым умееш — вось тое, што аб'ядноўвае тут усіх.

У садку працуюць чулыя і таленавітыя выхавацелі Станіслава Чэславаўна Каспярчук, асноўны накірунак дзейнасці якой — развіццё мовы дзяцей; Марыя Аляксееўна Штырова, "канёк" якой — гэта сюжэтна-ролевыя гульні, за што яе асабліва любяць дзеці. Добрасумленны, творчы настаўнік-дэфектолаг Ірына Чэславаўна Собаль — столькі падзякі ад бацькоў, як яна, здаецца, не чуў тут ніводны іншы выхавацель. Над развіццём творчых здольнасцей дзетак плённа працуе Алена Аляксандраўна Федасеева.

Калі ж спытаць іх, што даражэй за ўсё ў працы, дык пачуеш адно: "Дзіця, з ягонымі думкамі, турботамі, радасцямі".

НА ЗДЫМКАХ: мы ідзём на прагулку; Марына Аляксееўна Штырова з дзецьмі старэйшай групы; шэсць год працуе з вясковымі дзецьмі дыфектолаг Ірына Чэславаўна Собаль.

Юрый БОНДАРАЎ.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

Вучню павінна быць камфортна ў школе

Вольга Дзеркачова, дырэктар недзяржаўнай гімназіі "Альтэрнатыва" (Мінск):

— Тое, што вучань не хоча ісці ў школу вучыцца — сведчанне яго натуральнай рэакцыі на адукацыйную ўстанову, у якой ён адчувае сябе дыскамфортна і няўтульна, на школу, якая працуе не столькі дзеля яго навучання і развіцця, колькі дзеля педагогаў, якім зручна перш-наперш для сябе так вучыць, выхоўваць і кіраваць дзецьмі. Вучні пакідаюць школу, каб такім чынам выказаць пратэст супраць немагчымасці знайсці сваё месца ў адукацыйнай прасторы. І часта нам, педагогам недзяржаўнай гімназіі, прыходзіцца сустракацца з такімі дзецьмі (набор вучняў мы праводзім на працягу ўсяго года).

Асабліва цяжка глядзець у зацкаваныя, страціўшыя давер да настаўнікаў вочы старшакласнікаў, якія разам з бацькамі прыходзяць да нас у сярэдзіне навучальнага года...

І гэты давер да школы, да навучання мы, педагогі недзяржаўнай установы, імкнемся зноў адрадзіць у душы вучня, зрабіць так, каб ён з радасцю і ахвотаю ішоў да нас вучыцца.

Гэтаму спрыяе ўся арганізацыя дзейнасці гімназіі. Невялікая колькасць вучняў у класе (10 — 14) дае магчымасць педагогам здзяйсняць індывідуальны падыход да іх навучання і выхавання. Максімальна задзейнічаць кожнае дзіця, своечасова прыкмеціць яго асабістую праблему ў неразуменні навучальнага матэрыялу і скарэкціраваць увагу на яе вырашэнне.

Тое, што вучні знаходзяцца ў гімназіі на працягу амаль усяго актыўнага часу, дапамагае настаўнікам больш эфектыўна працаваць з імі, удасканальваць іх вучэбныя уменні і навыкі, фарміраваць маральныя якасці.

Добрая навучальная і матэрыяльная база гімназіі, а таксама камфортныя ўмовы, прыбліжаныя да хатніх (поўнавартаснае збалансаванае трохразовае харчаванне), медыцынскае абслугоўванне, дапамога псіхолага, магчымасць займацца ў розных гуртках, факультатывах, спартыўных секцыях — усё гэта спрыяе максімальнаму развіццю здольнасцей нашых вучняў. Не сакрэт, такое навучанне каштуе немалых сродкаў, і вучыць дзяцей у такіх школах маюць магчымасць толькі добра забяспечаныя бацькі.

Аднак і ў нашай недзяржаўнай гімназіі ёсць шэраг праблем, пра якія я хацела б сказаць на з'ездзе работнікаў адукацыі.

Лічу, што правы на адукацыю дзяцей рэалізуюцца імі не ў поўным аб'ёме. І гэта звязана з нявырашанасцю пэўных пытанняў. Адно з іх, на мой погляд, змест адукацыі, які не адпавядае пазнавальным запытам вучняў (новыя веды пра свет дзеці сёння атрымліваюць па-за школай, з іншых сродкаў інфармацыі). Недасканаласць падручнікаў адмоўна ўплывае на якасць навучальнага працэсу. Ужо даўно наспела неабходнасць прывесці школьныя праграмы ў адпаведнасць з патрабаваннямі, якія прад'яўляюць да абітурыентаў ВНУ.

Праграмы па працоўным навучанні састарэлі. Базу для правядзення ўрокаў працоўнага навучання вельмі складана стварыць. Лепш было б арганізаваць профільнае навучанне вучняў і выкарыстоўваць гэтыя ўрокі для паглыбленага вывучэння пэўнага прадмета.

Існуе і праблема перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі настаўнікаў-прадметнікаў недзяржаўных навучальных устаноў.

А ўдзел нашых вучняў у раённых алімпіядах выклікае прыкладна такую рэакцыю ў работнікаў сістэмы адукацыі: "А што вы тут робіце?"

І найбольш вострая праблема — поўная адсутнасць датацый дзяржавы на такія ўстановы (за падвоз прадуктаў харчавання для прыватных гімназій ідзе аплата ў суме 25 працэнтаў, у той час як для агульнаадукацыйных школ — 0,4 працэнта).

Плошчы, занятыя пад аб'екты харчавання дзяцей, прадастаўляюцца бясплатна (для дзіцячых садоў, школ, гімназій, інстытутаў). Наша гімназія аплочвае за арэнду памяшкання для харчавання, прычым гэта плата павялічана ў два разы ў параўнанні з класнымі пакоямі.

У сувязі з гэтымі нявырашанымі праблемамі дырэктар гімназіі ўсю сваю энергію і веды накіроўвае не на дзяцей, а на адстойванне інтарэсаў сваёй навучальнай установы перад мноствам інстанцый, якія не маюць дачынення да адукацыі.

Падрыхтавала да друку Ірына КУЛІКОЎСКІХ.

Прэзідыум Беларускай асацыяцыі дырэктараў школ паведамляе аб правядзенні пасяджэння, якое адбудзецца на базе Гродзенскага раённага аддзела адукацыі 14-15 сакавіка б.г. Тэма пасяджэння — "Майстар-клас інавацыйнага кіравання ў школе". Даведкі можна атрымаць па тэл. у Баранавічах (8-016-3) 47-32-15.

Падрабязнасці для "НГ"

Піянеры, скаўты і гайды — поруч

Аддзел па супрацоўніцтву з дзіцячымі маладзёжнымі аб'яднаннямі і арганізацыямі, міжнародных сувязей Нацыянальнага цэнтра творчасці дзяцей і моладзі арганізаваў трохдзённы рэспубліканскі семінар "Выхаваўчыя магчымасці дзіцячых грамадскіх аб'яднанняў: вопыт і перспектыва".

Яго загадчыца Ганна Шальпук дае інтэрв'ю "НГ":

— Ганна Аркадзьеўна, якія рэгіёны былі прадстаўлены на семінары? Яго кантынгент?

— Літаральна ўсе вобласці краіны. З'ехаліся ў асноўным метадысты раённых цэнтраў пазашкольнай адукацыі і выхавання. Кожны "семінарыст" прывёз пэўныя напрацоўкі. Гэта спрыяла прадукцыйнай творчай працы.

— Назавіце ўдзельнікаў семінара, якія вызначыліся ў гэтым плане?

— Узяць хаця б Алу Някрасаву, метадыста Слуцкага раённага цэнтра пазашкольнай адукацыі і выхавання. Звярнулі ўвагу яе распрацоўкі гульнявых праграм.

Дастойна прадставіла Брэст метадыст Дома дзіцячай і юнацкай творчасці Алена Гаўрылава. Праграма "Калі разам, калі дружна", распрацаваная ў гэтай пазашкольнай адукацыйнай установе, скіравана на работу з дзецьмі-інвалідамі.

Выклікаў пэўную цікавасць праект краязнаўчай гульні, які прапанавала ўдзельнікам семінара метадыст Гродзенскага абласнога Палаца творчасці дзяцей і моладзі Таццяна Еўдакімава.

Творча працуе метадыст раённага цэнтра пазашкольнай адукацыі і выхавання "Світанак" з Мар'інай Горкі Альфія Елфімава.

У заключны дзень семінара загадчыца сектара па рабоце з дзецьмі і маладзёжнымі арганізацыямі Мінскага Палаца дзяцей і моладзі Алена Фадзеева расказала аб арганізацыі і правядзенні конкурсаў "Лідэр-2000", "Важаты года", гульні-віктарыны "Родны мой горад", праграме "Я — мінчанін".

— Значыць, работа семінара акцэнтавалася на гульні як на адной з дзейсных форм вучэбна-выхаваўчай работы пазашкольных дзіцячых устаноў?

— Так. З гэтай мэтай удзельнікам семінара былі наглядна прапанаваны работа сямі майстар-класаў, гульні пазнавальна-выхаваўчага характару, якія папулярныя сярод піянераў, скаўтаў і гайдаў.

Гутарыў Уладзімір НОВІК.

Адукацыйная палітыка

Супрацоўніцтва пашыраецца

На мінулым тыдні адбылася сустрэча Старшыні Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Аляксандра Пятровіча Вайтовіча з прадстаўнікамі Расіі і Беларусі, адказнымі службовымі асобамі, якія маюць непасрэднае дачыненне да арганізацыі адукацыі і навукі ў абедзвюх краінах.

Расійскі бок прадстаўлялі намеснік старшыні Камітэта па адукацыі і навуцы Дзяржаўнай Думы Федэральнага Сходу Расійскай Федэрацыі Валянціна Іванова і прарэктар Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага універсітэта Станіслаў Ерамееў.

Удзел у сустрэчы з беларускага боку прынялі намеснік Старшыні Савета Рэспублікі Міхаіл Аўласевіч, міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Васіль Стражаў, старшыня Пастаяннай камісіі па эканоміцы, бюджэту і фінансах Савета Рэспублікі Таццяна Быкава, намеснік міністра адукацыі Пётр Кухарчык і памочнік старшыні Савета Рэспублікі Іван Шаўрук.

На сустрэчы ішла размова аб абгрунтаванай, выкліканай рэаліямі жыцця неабходнасці агульнай адукацыйнай прасторы Расійскай Федэрацыі і Рэспублікі Беларусь, аб падставах і канкрэтных напрацоўках, якія лучаць адукацыйныя сістэмы гэтых краін. Прыклад таму — заснаванне Расійска-Беларускага універсітэта інтэграцыі, прадугледжанае ўжо ў бліжэйшы час.

Наш кар.

Новы крок да стварэння Універсітэта інтэграцыі

Днямі ў Міністэрстве адукацыі адбылася сумесная расійска-беларуская нарада-семінар у межах праекта "Саюзны навукова-адукацыйны цэнтр — Універсітэт інтэграцыі". Удзельнікі нарады дзяліліся меркаваннямі і ўносілі канкрэтныя прапановы наконт таго, якім павінен быць будучы універсітэт.

Мяркуючы па тым, што сярод удзельнікаў нарады па многіх пытаннях праекта не было адзінства, яго распрацоўка знаходзіцца яшчэ на самым пачатку. Якім ён будзе — Універсітэт інтэграцыі? Ці гэта будзе асобная ВНУ — юрыдычная асоба, з самастойным дыпломам, уласнасцю, ліцэнзіяй, рахункам, уліковым нумарам падаткаплацельшчыка і г.д.? Або гэта будзе асацыяцыя вышэйшых навучальных устаноў, якая стане вырашаць праблемы, што перашкаджаюць узаемадзейнічаць ВНУ дзвюх краін? Але відавочна, што асобная ВНУ не вырашыць гэтых праблем, яна будзе працаваць у адпаведнасці са сваімі планамі і ніякай інтэгруючай функцыі выконваць не будзе.

Большасць удзельнікаў нарады пагадзілася з тым, што Саюзны навукова-адукацыйны цэнтр — гэта не новая ўстанова, а інтэграцыйны, разгалінаваны універсітэт, які аб'яднае лепшыя дасягненні, лепшыя кадры вышэйшых навучальных устаноў Расіі і Беларусі і будзе ажыццяўляць каардынацыю між гэтымі ВНУ. Задача людзей, што стаяць ля вытокаў новага універсітэта, — прадумаць накірункі інтэграцыі, вызначыць, якія напрамкі навучання тая ці іншая ВНУ можа сканцэнтраваць на сваёй базе. І тут неабходна ўдакладніць: якія спецыяльнасці і спецыялізацыі будуць запатрабаваны Саюзам Беларусі і Расіі.

Рэктары ВНУ мяркуюць, што са стварэннем Універсітэта інтэграцыі павінны быць адноўлены навуковыя сувязі, пашырыцца доступ да інфармацыйных сетак. Усе пагадзіліся з тым, што трэба ствараць навучальна-метадычныя аб'яднанні па спецыяльнасцях: прафесіяналы павінны мець стасункі між сабой.

На нарадзе-семінары зацверджаны склад рабочай групы, якой даручана абагульніць усе рэкамендацыі і прапановы, каб на наступнай сустрэчы павесці больш дэталёвую размову. Гэта адбудзецца ў красавіку ў Санкт-Пецярбургу.

Наш кар.

Інавацыі ў выхаванні

Імпульс, які дае магчымасць "перавярнуць усю сваю школу"

У сталічнай гімназіі №12 па ініцыятыве Рэспубліканскай грамадскай арганізацыі кіраўнікоў сярэдняй адукацыі і Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь прайшоў семінар "Інавацыйныя педагагічныя тэхналогіі ў кіраванні выхаваўчай работай". У ім прынялі ўдзел кіраўнікі навучальных устаноў з розных абласцей краіны, сталічная педагагічная грамадскасць, а таксама прадстаўнікі Міністэрства адукацыі Акадэміі паслядыпломнай адукацыі, Маскоўскага раёна Мінска.

Абмеркаванне пачалося з пытання аб тым, ці сапраўды сучасная адукацыя дае не толькі пэўныя веды, але і фарміруе светапогляд, культуру асобы, маральныя якасці, ці заўсёды адукаваны чалавек добра выхаваны. Сёння і ў той жа Расіі, і ў нашай краіне дастаткова многа людзей з высокім узроўнем эрудыцыі, інтэлекту, адукаванасці, але, на жаль, з нізкай планкай духоўнасці і маралі.

Зыходзячы з гуманістычных прынцыпаў і павагі да асобы, выхаванне, па словах начальніка Галоўнага упраўлення сацыяльнай выхаваўчай работы Міністэрства адукацыі Г.А.Бутрыма, — гэта спецыфічны працэс фарміравання сацыяльных і духоўных адносін. Адсюль задача педагагічнай грамадскасці бачыцца ў стварэнні ўмоў для мэтанакіраванага, сістэматычнага развіцця асобы. Вельмі важнае месца тут займае развіццё мыслення дзіцяці. Гэтая думка не аднойчы гучала падчас семінара з вуснаў яго ўдзельнікаў. Звычайна школьныя настаўнікі задаюць вучням безліч пытанняў, чакаючы правільных адказаў, аднак дзяўчаты і хлопцы не вучацца пытанні задаваць. На думку Г.А.Бутрыма, школьная рэформа ў нашай краіне немагчыма без выканання педагогамі дзвюх задач: стварэнне такіх вучэбных дапаможнікаў, падручнікаў, планаў, якія спрыялі б развіццю мыслення і вучылі прымяняць атрыманыя веды на практыцы; максімальнае выкарыстанне выхаваўчага патэнцыялу ў кожнай без выключэння вучэбнай дысцыпліне. Іншымі словамі, веды ні ў якім разе не з'яўляюцца самамэтай.

Магчыма, многія настаўнікі захочуць паспрачацца наконт выканання гэтых дзвюх задач, маўляў, спачатку забяспечце новымі дапаможнікамі. Аднак, дарагія педагогі, у час, калі наша моладзь, як ніколі, падвяргаецца небяспечнаму дрэннаму ўплыву, чакаць няма як. Ад вашай упартасці, цярплівасці залежыць тое, якімі вырастуць нашы і вашы дзеці. Менавіта таму, не зважаючы на акалічнасці, неабходна ўступаць у барацьбу не толькі за адукаваную, але і выхаваную з вашай дапамогай асобу.

Што такое кіраванне выхаваннем? Гэта не толькі рэкамендацыі, але і разуменне стратэгіі і тактыкі, задач і мэтаў выхавання. Таму вялікую каштоўнасць у час, калі не да канца сфарміраваны асновы грамадзянскага грамадства і дзяржаўнай ідэі, прадстаўляюць пэўныя дакументы. Напрыклад, 30 лістапада 1999 г. калегіяй Міністэрства адукацыі была прынята "Канцэпцыя выхавання дзяцей і навучэнскай моладзі". Гэта тэарэтыка-метадалагічны дакумент, таму "Праграма выхавання дзяцей і навучэнскай моладзі" больш дзейсна дапаможа настаўніку зарыентавацца і спланаваць сваю работу. Праграма падаецца як арганізацыйна-метадычны дакумент, зацверджаны загадам міністра 24 лістапада 2000 г. І гэты навучальны год, спадзяемся, з яе выкарыстаннем стане больш плённым, чым мінулыя.

Па словах начальніка Галоўнага ўпраўлення сацыяльнай і выхаваўчай работы Міністэрства адукацыі, гэтыя праграмы шмат у чым носяць характар рэкамендацый, таму што формы работы ў розных рэгіёнах, абласцях — свае, што неабходна ўлічваць.

— Выхаванне дзіцяці вядзецца 24 гадзіны ў суткі, — гаворыць Г.А.Бутрым. — Таму калі мы не будзем узаемадзейнічаць з усімі сацыяльна-выхаваўчымі інстытутамі, не будзем планаваць — нічога не атрымаем. Школа — не цэнтр выхаваўчай работы, а каардынатар. Дзіця ж выхоўваецца ўсім укладам жыцця. І ў першую чаргу ў сям'і... Усё гэта неабходна ўлічваць.

Сапраўды, наша жыццё, яго ўклад маюць пераважнае значэнне. Аднак што рабіць, калі Беларусь выйшла на першае месца па колькасці дзіцячага сіроцтва сярод краін СНД? Зараз у нас амаль 30 тысяч сірот пры жывых бацьках! Гэта гаворыць аб крызісе нашай сям'і, аб крызісе ў грамадстве. Нас вельмі непакоіць наркаманія, яе хуткае распаўсюджванне.

Хоць алкагольная залежнасць паціху зніжаецца, аднак, па афіцыйных даных, кожны год у міліцыі на 1 — 1,5 тысячы больш дзяцей затрымліваецца ў п'яным выглядзе (у мінулым годзе такіх непаўналетніх у рэспубліцы налічвалася каля 30 тысяч).

А мова? Часам мы на гэта не звяртаем увагі. Калі хлопчык стаіць побач з дзяўчынкамі, з цыгарэтай у роце, а з вуснаў акрамя дыму — "трохпавярховы" мат. І гэта падаецца нармальным яго сяброўкам-аднакласніцам. Але ж гэта катастрофа.

Зразумела, каб вырашыць усе гэтыя праблемы, неабходна стварыць належныя не толькі сацыяльна-эканамічныя, але і маральна-псіхалагічныя асновы жыццядзейнасці, і ў першую чаргу ў сям'і. Здаровы лад жыцця, стварэнне сіроцкіх прытулкаў у кожным раёне, непрыняцце хамства, недапушчальнасць злачыннасці — той мінімум, які спрыяе выхаванню. На жаль, калі дзеці здзяйсняюць злачынствы — яны не злачынцы, а ахвяры нашага жыцця.

— Многае, калі не ўсё, — сказаў Г.А.Бутрым, — залежыць і ад кіраўніцтва ў школах. Мы хацелі б, каб у раённых, абласных аддзелах адукацыі былі паўнацэнныя структуры кіравання выхаваўчай работай і абароны правоў дзіцяці. Вялікае значэнне павінна надавацца дырэктарам навучальных устаноў, іх культуры, інтэлігентнасці... Разумею, што гэта цяжка. Таму трэба разам — школе, бацькам вучняў, грамадству — узаемадзейнічаць. Вось тады мы зможам выхаваць вучня быць больш сумленным і на ўроку, і па-за ім.

З дакладам "Агульныя тэарэтычныя ўяўленні аб праектаванні ў практыцы выхаваўчай работы" выступіў загадчык кафедры зместу метадаў выхавання Акадэміі паслядыпломнай адукацыі Андрэй Маліноўскі, які адразу звярнуў увагу прысутных на паняцці "праект" і "мадэляванне", у якіх неабходна разбірацца. Такім чынам, праект — гэта заўсёды нешта новае, а мадэляванне — гэта адлюстраванне таго, што ёсць.

А.В.Маліноўскі вылучыў тры ключавыя ідэі свайго выступлення. Першы блок тычыцца непасрэдна працэсу інавацыйнага праектавання, другі — кампетэнтнасці. Трэці складаецца з асэнсавання таго, што праектаванне выхаваўчай дзейнасці адбываецца ў зусім новай метадалогіі. Якімі б добрымі ні былі асобныя рэформы, вопыт мінулага — выхаванне сёння ўсё роўна адбываецца з другой метадалогіяй.

Па словах Андрэя Маліноўскага, выхаванне — гэта забеспячэнне дыялогу двух аўтаномных суб'ектаў — дзіцяці і дарослага — у калектыўнай дзейнасці.

Пазіцыя дарослага ў выхаванні — гэта пазіцыя пасрэдніка. Дзіця забяспечвае працэс зліцця дзвюх культур: асобы і грамадства. А культура чалавека, асобы — гэта культура яго чаканняў, пэўныя патрабаванні. І задача педагога-выхавацеля бачыцца ў праяўленні гэтых патрабаванняў.

Дэкан факультэта кіруючых работнікаў і спецыялістаў пазашкольных устаноў АПА Ірына Прачакова засяродзіла ўвагу на фарміраванні культуры ненасілля.

Дзеці не павінны пакутаваць ад дзеянняў дарослых, якімі б прымушэннямі яны ні матываваліся, таму любыя тэхналогіі, сродкі, прыёмы педагога павінны стаць мадэллю, пабудаванай на карысць дзіцяці. Яна працуе на ўнутраным узроўні — узроўні сумлення. Ядром ненасільнай тэхналогіі з'яўляецца сапраўдны чалавечы характар адносін настаўніка і вучня.

Не навіной падаецца прычынна-выніковая абумоўленасць насілля. Паразважайце — насілле ў сям'і, школе... Калі з дзецьмі абыходзяцца жорстка, яны вырастаюць жорсткімі. Дзе ж выйсце? Як бачна, у выхаванні ў атмасферы ненасілля, якое ўвасабляе і філасофію, і лад жыцця, і маральную пазіцыю педагога-выхавацеля. І ўсё гэта — найбольш прадуктыўны метад вырашэння сацыяльных і чалавечых канфліктаў.

Кацярына Лучынская, старшы выкладчык кафедры зместу і метадаў выхавання Акадэміі паслядыпломнай адукацыі, вяла гаворку на пасяджэнні аб інавацыйных педагагічных тэхналогіях у кіраванні выхаваўчай работай.

Па словах К.Ф.Лучынскай, крыніцай інавацыйных педагагічных тэхналогій з'яўляюцца патрабаванні дзяржавы, канкрэтных рэгіёнаў, школы і кожнага вучня асобна. Заўважу, што гэтая думка ўжо гучала падчас выступлення Георгія Аляксеевіча Бутрыма. Наступнай крыніцай было названа развіццё педагагічных інавацый і навуковыя даследаванні сумежных дысцыплін: філасофіі, сацыялогіі, псіхалогіі. І, нарэшце, педагагічная практыка.

Пасля пленарнага пасяджэння на наступны дзень семінара яго ўдзельнікаў чакала больш практычная частка работы — у групах. "Навучанне равеснікаў равеснікамі", "Праблемы ўзаемаадносін у адукацыйным асяроддзі", "Уменне быць бацькамі" і "Уменне быць здаровымі" — настаўнікі гімназіі № 12 падзяліліся з калегамі сапраўды цікавым вопытам. Што і казаць, пасля прадстаўлення сваёй навучальнай установы дырэктарам К.П.Пятрушай і намеснікам дырэктара па выхаваўчай рабоце Г.Ф.Бядулінай становіцца відавочным, што раўняцца трэба на такія гімназіі. Дарэчы, адна ўдзельніца семінара напрыканцы заявіла, што паедзе дадому і "перавернe ўсю сваю школу", у добрым сэнсе гэтага слова. Канешне, эмоцыі. Але ж — не на пустым месцы.

Вольга ДУБОВІК.

Падрабязнасці для "НГ"

Міжцаркоўны дыялог

Па запрашэнні Экзархату Беларускай праваслаўнай царквы і асабіста Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі ў Мінску пабывала дэлегацыя Італьянскай Епархіі Бальцана-Брэсаноне на чале з епіскапам Вільгельмам Эгерам. Пры арганізацыйнай падтрымцы Міжнароднага грамадскага аб'яднання "Хрысціянскі адукацыйны цэнтр імя святых Мяфодзія і Кірыла" адбылася сумесная багаслоўская і рэлігіязнаўчая канферэнцыя пры ўдзеле тэолагаў, рэлігіязнаўцаў і філосафаў, якія прадстаўляюць праваслаўную царкву Беларусі з аднаго боку і каталіцкую царкву Італіі з другога боку.

Мэта гэтай канферэнцыі — працягнуць міжцаркоўны дыялог і навуковае супрацоўніцтва вучоных, якія прадстаўляюць усходне-хрысціянскія і заходне-хрысціянскія традыцыі. Тэматыка канферэнцыі вельмі разнастайная і ахоплівае цэлы спектр актуальных для багаслоўя і свецкай гуманітарнай навукі напрамкаў.

У дзень адкрыцця канферэнцыі з дакладамі выступілі Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт, дэкан факультэта тэалогіі і прэзідэнт Хрысціянскага адукацыйнага цэнтра імя святых Мяфодзія і Кірыла і епіскап Эгер, які ўзначальвае італьянскую дэлегацыю.

Канферэнцыя прадоўжыла шэраг сур'ёзных міжнародных мерапрыемстваў, якія Хрысціянскі адукацыйны цэнтр імя святых Мяфодзія і Кірыла арганізуе ў гонар святкавання 2000-годдзя Нараджэння Хрыстова. Міжнародныя экуменічныя хрысціянскія кантакты ўносяць асаблівы дух у дзейнасць традыцыйных для Беларусі цэркваў па адраджэнні страчаных у савецкі атэістычны час адукацыйных, сацыяльных і навуковых традыцый, звязаных з узаемадзеяннем філасофіі, тэалогіі і навукі. Міжнародныя кантакты на царкоўным узроўні карысныя не толькі для тэолагаў, яны ўзбагачаюць культурную і навуковую сферу ў Рэспубліцы Беларусь.

Гэта не першы візіт прадстаўнікоў епархіі Бальцана-Брэсаноне ў нашу краіну. Даўнія кантакты звязваюць Хрысціянскі адукацыйны цэнтр імя святых Мяфодзія і Кірыла, факультэт тэалогіі ЕГУ і царкоўныя навуковыя цэнтры Паўночнай Італіі.

Рэспубліка Беларусь у апошнія 5 гадоў традыцыйна з'яўляецца месцам правядзення міжнародных форумаў, якія арганізуюцца па ініцыятыве праваслаўнай царквы. Царкоўныя ініцыятывы павінны і могуць спрыяць лепшаму ўзаемаразуменню паміж еўрапейскімі краінамі і паміж рознымі культурнымі традыцыямі. Пра гэта таксама ішла гаворка на канферэнцыі, у прыватнасці, пра супрацоўніцтва традыцыйных для Еўропы цэркваў і дзяржавы ў галіне адукацыі. На жаль, у нашай краіне, як і ў многіх краінах постсавецкай прасторы, заканадаўчая база не ў поўнай меры артыкулюе магчымасць партнёрства гістарычна традыцыйных цэркваў і сярэдняй і вышэйшай школы, што, дарэчы, прыводзіць да безабароннасці маладога пакалення перад актыўным псеўдарэлігійным націскам.

Нашы суседзі (напрыклад, Расія) актыўна адраджаюць хрысціянскія навучальныя ўстановы, кафедры і факультэты тэалогіі, рэфармуюць сістэму сярэдняй дзяржаўнай адукацыі, прыцягваючы, у прыватнасці, праваслаўную царкву да супрацоўніцтва ў галіне выкладання гуманітарных прадметаў. У адной Маскве ёсць больш за дзесятак праваслаўных гімназій і іншых навучальных структур, якія падтрымліваюцца ўрадамі Масквы і Расіі.

Рэспубліцы Беларусь увогуле трэба нямала зрабіць, каб знайсці разумны баланс у гэтай сферы. Мы спадзяемся, што названая навуковая багаслоўская і рэлігійна-філасофская канферэнцыя дасць магчымасць прадстаўнікам розных светапоглядных накірункаў (і веруючым, і атэістам) лепш зразумець тэалагічную і рэлігіязнаўчую праблематыку і прыйсці да высновы, што царква і грамадства не могуць быць адасоблены, а павінны дапаўняць і ўзбагачаць адзін аднаго.

Ганна ІВАНОВА,
рэферэнт па міжнародных сувязях факультэта тэалогіі ЕГУ.

Папытайце ў кнігарні

Выкладчыкі БДУ — школе

Чым бліжэй школьныя экзамены, тым мацней хваляванне будучых абітурыентаў. На першы план выступаюць пытанні тыпу: "Дзе знайсці патрэбную літаратуру?", "Як лепей падрыхтавацца?", "Як патраціць мінімум часу на падрыхтоўку?". Пытанні не пустыя, бо многім з сённяшніх школьнікаў адказы на іх давядзецца шукаць і потым, на студэнцкай лаўцы.

Зусім нядаўна выйшла ў свет невялікая (96 старонак) па аб'ёму кніга, якая дапаможа школьнікам з мінімальнымі затратамі сіл і энергіі паспяхова здаць экзамены па гісторыі роднага краю. Напісаў яе калектыў аўтараў, дацэнтаў і выкладчыкаў Белдзяржуніверсітэта на чале з дэканам гістарычнага факультэта С.М.Ходзіным. Сама яе назва "Матэрыялы па гісторыі Беларусі да выпускнога экзамену. 9 клас. Білеты. Прыклады адказаў. Даведачныя звесткі" гаворыць пра тое, што школьнікі знойдуць на яе старонках у максімальна сціслай форме звесткі, якія спатрэбяцца ім на экзаменах.

Раім пазнаёміцца з гэтым выданнем і педагогам школ, якія цалкам могуць выкарыстоўваць яго ў якасці вучэбна-метадычнага дапаможніка. Кніга выдадзена абмежаваным тыражом. І можна толькі павіншаваць тых, каму ўдасца яе купіць.

У.МІХАЛЬЦОЎ.

Да юбілею славутага гісторыка

Споўнілася 95 гадоў з дня нараджэння выдатнага беларускага і рускага гісторыка, навуковага супрацоўніка Інстытута гісторыі Расійскай Акадэміі навук (Масква) Мікалая Мікалаевіча Улашчыка, які зрабіў неацэнны ўклад у гісторыю ўсходніх славян.

Да юбілею славутага вучонага ў залатой кніжнай серыі "Беларускі кнігазбор" выйшаў аб'ёмісты том яго выбраных твораў, у які ўключаны не толькі важнейшыя гісторыка-этнаграфічныя працы вучонага, але і яго надзвычай цікавыя краязнаўчыя нарысы яшчэ з 20-х гадоў мінулага стагоддзя, пісьмы да дзеячаў навукі і культуры Беларусі і Расіі. Адкрываецца кніга вялікім этнаграфічным нарысам пра яго родную Віцкаўшчыну "Была такая вёска", дзе вельмі ярка паказаны быт і ўмовы жыцця беларускай дакалгаснай вёскі.

Значную частку кнігі займаюць мемуары Мікалая Улашчыка пад назвай "Хроніка". У ёй расказваецца пра цярністы шлях вучонага — пра яго пастухоўскае дзяцінства ў калямінскай вёсачцы Віцкаўшчына, пра навучальныя і жыццёвыя універсітэты, якія ён праходзіў у Мінску, Ленінградзе і Маскве, а таксама пра сем кругоў гулагаўскага пекла, якое было наканавана прайсці гісторыку, беспадстаўна абвінавачанаму ў "нацдэмаўшчыне", і з якога яму дапамог вызваліцца расійскі акадэмік, віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук СССР Леан Абгаравіч Арбелі. Чытаецца "Хроніка" як самы захапляльны раман: у ёй жа праз асобу аўтара паказана ўся гісторыя савецкага народа, яго самыя цяжкія і трагічныя старонкі.

Склалі кнігу маскоўскі вучоны, вядучы навуковы супрацоўнік Інстытута сусветнай літаратуры імя А.М.Горкага Расійскай Акадэміі навук Аляксей Каўка і сын аўтара Аляксандр Улашчык, таксама масквіч.

Аднатомнік "Выбранае" Мікалая Улашчыка ў папулярнай серыі "Беларускі кнігазбор" — выдатны, даўно чаканы падарунак для яго старэйшых і маладзейшых сяброў-навукоўцаў, для настаўнікаў, студэнтаў, школьнікаў, а таксама для ўсіх тых, хто хоча ведаць гісторыю і культуру сваёй Бацькаўшчыны.

К.АЛЕКСАНДРОВІЧ.

Здароўе дзяцей — здароўе нацыі

Ад фізічнага да інтэлектуальнага патэнцыялу

Праблему харчавання школьнікаў вырашаць сёлета стала найбольш цяжка. Сацыяльныя і эканамічныя перыпетыі нашага грамадства выклікалі дэфіцыт грашовых сродкаў, што негатыўна паўплывала на вырашэнне гэтай складанай задачы. Але ўхвальна, што кіруючыя органы сталічнай адукацыі трымаюць гэтае пытанне пад пільным кантролем і шукаюць аптымальныя шляхі для таго, каб здароўе нацыі ўмацоўвалася з дзяцінства.

Надзённай стала гэтая праблема і для адміністрацыі Фрунзенскага раёна Мінска, якую ўзначальвае Л.С.Матусевіч. Пры непасрэдным удзеле намесніка кіраўніка адміністрацыі Валянціны Лукашонак распрацавана шматгранная праграма, якая накіравана на вырашэнне праблемы харчавання ў школах і дашкольных установах Фрунзенскага раёна.

Адметна, што і ў папярэднія гады гэтае пытанне знаходзіла сваё вырашэнне без адтэрміновак, і дзеці раёна атрымлівалі якаснае і разнастайнае харчаванне. На працягу студзеня ў навучальных і дашкольных установах працавала кампетэнтная камісія, якая скрупулёзна вывучала стан школьных і дашкольных сталовак, цікавілася якасцю прыгатаваных страў, меню, а таксама ўзроўнем тэхналагічнага абсталявання.

З 2001 года ў раёне працуюць 42 школьныя сталовыя, 48 дзіцячых дашкольных устаноў, падведамасных аддзелу адукацыі, 15 ведамасных дзіцячых садкоў. Усе яны ўкамплектаваны неабходным абслуговым штатам.

У мэтах паляпшэння арганізацыі харчавання дзяцей на працягу 2000 года ў 30 навучальных установах раёна было набыта каля 70 адзінак тэхналагічнага абсталявання, абноўлена мэбля, палепшана эстэтычнае афармленне сталовых.

Характэрна актывізацыя ў гэтым плане работы адміністрацыі школ, дзіцячых садоў, якім неабыякава, чым і як харчуюцца іх падапечныя.

Ва ўсіх навучальных установах выдадзены адпаведныя загады кіраўнікоў па арганізацыі харчавання, створаны грамадскія камісіі па кантролі за харчаваннем.

Дзеці з малазабяспечаных і нядобранадзейных сем'яў, дзеці з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця забяспечаны бясплатным і льготным харчаваннем. Так, рашэннем Фрунзенскай адміністрацыі за першае паўгоддзе гэтага навучальнага года выдзелена бясплатнае харчаванне 2652 навучэнцам, 2132 вучні атрымліваюць бясплатнае і льготнае харчаванне па дапамозе, 602 дзіцяці падрыхтоўчых класаў атрымліваюць бясплатныя абеды, што ў цэлым складае больш за 10 працэнтаў навучэнцаў раёна. 91,7 працэнта дзяцей атрымліваюць экспрэс-снеданні.

Дарэчы, пры праведзеным анкетаванні ўсе школьнікі раёна падтрымалі наяўнасць экспрэс-снеданняў і выказаліся за іх раз-настайнасць.

Менавіта гэтае пытанне сярод іншых было ўзнята ў час пасяджэння дырэктараў школ і дашкольных устаноў раёна, якое было прысвечана вынікам работы сталовых школ і дзіцячых садкоў і праведзена на базе Мінскай школы № 136, якую ўзначальвае спрактыкаваны кіраўнік і таленавіты педагог В.С.Каткова. Вялікую зацікаўленасць у прысутных выклікала выстава разнастайных страў, якія можна прыгатаваць для дзяцей у школах і дзіцячых садках. Адразу ж уразілі багатая фантазія, эстэтычны густ і, безумоўна, высокая якасць прадстаўленых вырабаў, прыгатаваных умелымі рукамі повараў.

Салата "Сонечная", запяканка "Калабок", кактэйль "Чырвоная Шапачка", тэфтэлі "Вожык", тварожны "Муравейнік" — назвы страў былі паэтычныя і казачныя, што яшчэ больш прываблівала дзяцей.

Асобнае месца на выставе займала выпечка: пірагі і булкі, якія мелі такую мудрагелістую форму, што так і хацелася паспытаць печаную ружу альбо грыбок-баравік.

Зацікавілі ўдзельнікаў нарады прадстаўленыя стравы экспрэс-харчавання. Іх было некалькі дзесяткаў найменняў! Бутэрброды "Апетытны", "Заліцісты", "Кастрычнік", гамбургеры з каўбасой, сырам, сасіскай, катлетай, смажанкі з каўбасой, яйкам, мясам, беляшы дамашнія, сасіскі і катлеты ў цесце, піражкі, ватрушкі з павідлам, тварагом, рысам, чай з лімонам, мятай, рамонкай і нават з крапівой. Усяго і не пералічыць, і не паспытаць, толькі вочы разбягаюцца!

Але адной толькі дэгустацыяй нарада не абмежавалася.

На парадак дня пасяджэння былі вынесены праблемы здароўя нашых дзяцей, якое залежыць, безумоўна, у першую чаргу ад харчавання.

У сваім выступленні загадчыца аддзела цэнтра гігіены і эпідэміялогіі Алена Барысевіч зазначыла, што стала відавочнай тэндэнцыя росту захворванняў дзяцей і падлеткаў, звязаных з працэсам навучання, адсутнасцю паўнацэннага харчавання на фоне павышаных вучэбных нагрузак. Гэта ўплывае на пагаршэнне нервова-псіхічнага стану дзяцей, а таксама на развіццё хранічных хвароб.

Насцярожвае той факт, што змяншаецца колькасць абсалютна здаровых дзяцей, якія павінны належаць да першай групы здароўя. Іх усяго налічваецца сёння па раёну 7,7 працэнта. Асноўная маса дзяцей уваходзіць у другую групу здароўя, гэта крыху больш 70 працэнтаў. Яна адрозніваецца адсутнасцю хранічных захворванняў, але вызначаецца паніжанай супраціўляльнасцю.

Адметна, што да першай і другой групы належаць у асноўным дзеці дашкольнага ўзросту. Стан іх здароўя пагаршаецца з узростам. Структура захворванняў школьнікаў уяўляе сабою цэлы букет хвароб. Першае месца ў гэтым змрочным спісе займае хвароба органаў дыхання, потым ідуць хваробы органаў нервовай сістэмы і страваванія.

Відавочна, пытанне харчавання павінна стаць агульнай справай сям'і, школы, грамадства, і вырашаць яго трэба тэрмінова. Свае меркаванні выказалі ў выступленнях інспектар упраўлення адукацыі Мінгарвыканкама В.П.Фалей, намеснік начальніка Фрунзенскага раённага аддзела адукацыі С.П.Главацкая, загадчыца камбіната школьнага харчавання Л.І.Васільева, дырэктары школ і дзіцячых садкоў.

На пасяджэнні прысутнічаў кіраўнік адміністрацыі Фрунзенскага раёна Леанід Матусевіч, які выказаў спадзяванне ў станоўчым вырашэнні праблемы харчавання ў школах і дашкольных установах раёна. З боку адміністрацыі ім будзе забяспечана надзейная падтрымка.

Удзельнікі нарады абмеркавалі прапанаваныя рэкамендацыі па ўзнятым пытанні. Наступнае пасяджэнне па выніках чарговай, сакавіцкай, праверкі сталовых навучальных і дашкольных устаноў Фрунзенскага раёна адбудзецца ў красавіку.

Ала КЛЮЙКО.

Чытач працягвае размову

Дык чаму ж старэе школа?

Вельмі слушна педагог (прытым непрацуючы) Яўген Шырокі выказаў набалелае пра настаўнікаў-пенсіянераў, якія сёння па тых ці іншых прычынах вымушаны працаваць у школе ("Настаўніцкая газета" ад 25 снежня 2000 г.). Выступіў у абарону настаўнікаў-пенсіянераў, якіх балюча закрануў у сваім артыкуле К.Карнялюк "Чаму школа становіцца пенсійна-старой?" ("НГ" ад 18.11.2000 г.).

Я згодзен з Я.Шырокім у тым, што ні адзін з учарашніх выпускнікоў ВНУ, нават самыя падрыхтаваныя і эрудзіраваныя з іх, не змогуць даць больш глыбокія і трывалыя веды, чым настаўнік-пенсіянер, які з асалодай душы выкладаў і выкладае свой любімы прадмет. І не кожны дрэмле на ўроку. Хіба, скажам, можа больш даходліва растлумачыць матэрыял гісторыі ў дзевятым класе прызначаны настаўнік гісторыі, прытым ён не спецыяліст, які мае яшчэ ў дадатак да ўсяго спецыяльнасць дашкольнага выхавальніка, чым састарэлы настаўнік гісторыі, які мае адпаведную адукацыю і шматлікі педагагічны вопыт работы, а яшчэ больш таго, пераіжыў гады Вялікай Айчыннай вайны, пасляваенныя гады, Хрушчоўскі перыяд, Брэжнеўскі і пасля яго. Хіба можа гэты настаўнік задрамаць, успамінаючы разам з вучнямі ўсё гэта перажытае? Вядома, не. Хутчэй за ўсё на гэтым уроку будзе драмаць малады непадрыхтаваны настаўнік, які задасць вучням самастойна перачытваць наступны па тэме параграф, а сам будзе, пазяхаючы, чакаць канца ўрока. Дык, можа, паважаны Карнялюк, тут пачынаецца, фарміруецца пенсійнае старэнне школы? А можа яно яшчэ і ў тым, што ў школу цяпер трапляюць, іншы раз, зусім выпадковыя людзі, якія далёкія-далёкія ад усёй гэтай псіхалогіі, педагогікі і методыкі школьнага навучання, якім, як ужо і прадказана, ніколі не засвеціць. Прыкра глядзець, калі настаўнік з вышэйшай адукацыяй не ўмее звязаць два словы, у размове з-за недахопу патрэбных слоў прыбягае да жаргонных выказванняў, што датычыць арфаграфіі — грубыя памылкі дапускае нават у класным журнале. Што датычыць адносінаў вучняў да такога настаўніка і яго да вучняў — гэта штосьці непрадказальнае.

Дык, можа, паважаны спадар Карнялюк, з гэтага пачынаецца старэнне школы?

І старэе школа не па ўзросту настаўніка-пенсіянера, а па "маладой" старасці таго, хто кіруе гэтай навучальнай установай. Калі дырэктар і яго намеснік далёкія ад усяго таго, што яны павінны ведаць і рабіць, і калектыў навучальнай установы пакінуты і існуе сам па сабе, тут абавязкова наступае старэнне школы і не па віне настаўнікаў-пенсіянераў. Наадварот, у такіх выпадках гэтыя мудрыя з нялёгкім жыццём настаўнікі не даюць затухнуць агеньчыку, які распалілі яны яшчэ ў далёкай сваёй маладосці, калі больш-менш займалася прадумана ў той час падборам і расстаноўкай педагагічных кадраў, калі паступалі ў педагагічныя навучальныя ўстановы юнакі і дзяўчаты, у большай сваёй колькасці, па прызванні і не стаялі ў чарзе 4 — 5 гадоў, каб атрымаць дыплом. Трэба ўлічваць і гэтае.

І асноўнае, хіба, паважаны К.Карнялюк, працавалі б цяпер настаўнікі-пенсіянеры, калі б за сваю шматгадовую працу атрымлівалі б яны пенсіі, каб хоць крыху можна было звесці канцы з канцамі? Я многіх ведаю цудоўных непрацуючых цяпер настаўнікаў-пенсіянераў, якія атрымліваюць 20 — 25 тыс.рублёў. Прычыны розныя: малы стаж работы, выйшаўшыя па выслузе (25 гадоў стажу), малы заробак і г.д. Пагадзіцеся, рэдка хто з настаўнікаў-пенсіянераў цяпер мае поўны стаж работы 45 гадоў.

Каб мець такі поўны стаж у маленстве будучаму настаўніку трэба было не заканчваць дзесяцігодку, а з 15 гадоў ісці працаваць у калгас ці на іншую работу. А так як жа ты набярэш поўных 45 гадоў працоўнага стажу ў 60 гадоў? Вось і атрымліваецца, што настаўнік-пенсіянер далёка не ўсю сваю пенсію мае. А яшчэ горш таго, прыняты далёка непрадуманы пенсійны закон у пачатку дзевяностых гадоў аб тым, што ні ў якім разе працуючым пенсіянерам не робіцца дадатковы пераразлік пенсіі, калі ён працягвае працаваць пасля пенсійнага ўзросту, як было гэта раней. Чаму так? Адказу няма. Хаця гэтыя пенсіянеры рэгулярна штомесячна выплачваюць пенсійнае страхаванне і падаходныя падаткі. Так што, паважаны Карнялюк, не працавалі б цяпер настаўнікі-пенсіянеры, каб хоць крыху дзяржава ўзяла іх пад сваю апеку, каб хоць крыху палегчыла іх матэрыяльны дабрабыт. Але ж і не толькі ў гэтым справа. Многае значыць для гэтага пакалення людзей і іх энтузіязм, жаданне не быць па-за калектывам аднадумцаў.

Так што, як выказаўся ў сваім артыкуле Яўген Шырокі, патрэбна зняць галаўныя ўборы і нізка пакланіцца настаўнікам-пенсіянерам за іх вымушаную, нялёгкую і, на жаль, няўдзячную працу, за тыя веды, якія яны даюць нашым дзецям...

Анатоль КАШЭВІЧ,
працуючы пенсіянер.

Хімічны факультэт Беларускага дзяржаўнага універсітэта

Адным са старэйшых факультэтаў Белдзяржуніверсітэта з'яўляецца хімічны факультэт, які адзначае сёлета сваё сямідзесяцігоддзе. За час свайго існавання факультэт падрыхтаваў некалькі тысяч кваліфікаваных спецыялістаў-хімікаў, што забяспечыла развіццё ў рэспубліцы і хімічнай навукі, і хімічнай адукацыі, і патрэбнасці прамысловасці ў спецыялістах-хіміках. Хімічны факультэт Белдзяржуніверсітэта з'яўляецца адзіным у рэспубліцы, які ажыццяўляе падрыхтоўку па спецыяльнасці "Хімія". Аднак у рамках гэтай спецыяльнасці навучальны працэс вядзецца па чатырох вучэбных планах, рэалізацыя якіх дае магчымасць прысвойваць выпускнікам розныя кваліфікацыі — "Хімік", "Хімік. Выкладчык хіміі", "Хімік. Хімік-эколаг", "Хімік. Хімік-фармацэўт". Для атрымання кожнай з гэтых кваліфікацый неабходна паступіць на адпаведныя аддзяленні факультэта, якія ўмоўна называюцца вытворчае, педагагічнае, экалагічнае, лекавае. Наборы на названыя аддзяленні ў гэтым годзе складаюць адпаведна 40, 20, 15 і 25 чалавек, г.зн. агульны набор на факультэт — 100 чалавек.

На ўсіх аддзяленнях студэнты атрымліваюць аднолькавую фундаментальную падрыхтоўку, вучэбныя планы фактычна адрозніваюцца блокам спецыяльных дысцыплін. Для студэнтаў экалагічнага і лекавага аддзяленняў спецыялізацыя вызначаецца ўжо пры паступленні — гэта хімічная экалогія і хімія лекавых прэпаратаў. Астатнія студэнты маюць магчымасць выбраць сабе спецыялізацыю на трэцім годзе навучання. Да ліку спецыялізацый, што рэалізуюцца сёння на факультэце, адносяцца: неарганічная, арганічная, фізічная, аналітычная хімія, хімія высокамалекулярных злучэнняў, хімія цвёрдага цела і паўправаднікоў.

Навучальны працэс на хімічным факультэце ажыццяўляецца высокакваліфікаванымі спецыялістамі. Сярод выкладчыкаў факультэта два акадэмікі Нацыянальнай акадэміі навук Рэспублікі Беларусь, дванаццаць прафесараў, дактароў навук. Больш за 90 працэнтаў усяго выкладчыцкага складу факультэта мае вучоныя ступені і званні. Сёння на факультэце функцыянуе шэсць профільных кафедр, дзе студэнты могуць удзельнічаць у навуковых даследаваннях. Акрамя таго, студэнты маюць магчымасць займацца навуковай работай у лабараторыях Навукова-даследчага інстытута фізіка-хімічных праблем (НДІ ФХП), які знаходзіцца ў тым жа будынку, што і факультэт, і стварыўся больш як дваццаць гадоў таму на базе яго навуковых падраздзяленняў. Фактычна факультэт і НДІ ФХП уяўляюць сабой навучальна-навуковае аб'яднанне, што дае магчымасць навуковым супрацоўнікам інстытута ўдзельнічаць у навучальным працэсе, а факультэту выкарыстоўваць навуковае абсталяванне лабараторый інстытута для арганізацыі навучальнага працэсу. Шэраг студэнтаў выконваюць свае навуковыя даследаванні ў хімічных інстытутах Нацыянальнай акадэміі навук.

Выпускнікі хімічнага факультэта змогуць атрымаць дыпломы бакалаўра, спецыяліста ці магістра ў залежнасці ад таго, колькі часу яны будуць навучацца — 4,5 ці 6 гадоў. Шматузроўневая падрыхтоўка такіх спецыялістаў пачынаецца з 2001 года.

Пры арганізацыі навучальнага працэсу выкладчыцкі калектыў хімічнага факультэта Белдзяржуніверсітэта зыходзіць з таго, што аб'ём навуковай інфармацыі па хіміі пастаянна павялічваецца і яе засваенне магчыма толькі пры ўменні спецыялістаў пастаянна папаўняць свае веды, аналізаваць інфармацыю і творча яе выкарыстоўваць. Таму сваёй найгалоўнейшай задачай факультэт лічыць развіццё ў працэсе навучання творчага патэнцыялу студэнтаў на базе глыбокай фундаментальнай падрыхтоўкі.

Тамара КАРАТАЕВА,
намеснік дэкана хімічнага факультэта Белдзяржуніверсітэта.

Абитуриент БГУ-2001

Химический факультет Белорусского государственного университета

объявляет о проведении олимпиады по химии

ЭТО ВАШ ШАНС СТАТЬ СТУДЕНТОМ ХИМИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА БГУ УЖЕ В МАЕ 2001 ГОДА

К участию в олимпиаде по химии приглашаются учащиеся выпускных классов средних общеобразовательных учебных заведений, выпускных курсов средних специальных и профессионально-технических учебных заведений.

Олимпиада пройдет в несколько туров. Первый тур - заочный. Участие в первом туре олимпиады платное. Сумма оплаты составляет 3100 рублей и включает в себя почтовые, полиграфические, организационные расходы, оплату труда преподавателей, проверяющих работы. Деньги необходимо отправить почтовым переводом или банковским перечислением по адресу: 220050, г.Минск, пр-т Скорины, 4, Белгосуниверситет, р/с 3622204930033 в Минской городской дирекции ОАО "Белбизнесбанк", код 764 с пометкой "Химфак, олимпиада". Желающие могут произвести оплату непосредственно в расчетно-кассовом центре Белгосуниверситета по адресу: г. Минск, ул. Октябрьская, 10.

Решения задач первого тура надо записать в тетрадь, на обложке указать фамилию, имя, отчество, полный домашний адрес с почтовым индексом и телефоном, школу, класс (учебное заведение, курс). Тетрадь с решениями и квитанцию почтового перевода или банковского перечисления (или их ксерокопии) следует отправить по адресу: 220050, г. Минск, ул. Ленинградская, 14, химический факультет Белгосуниверситета, олимпиада.

Последний срок отправки – 1 апреля 2001 года. Телефон для справок:(017)-226-49-98.

Победители заочного тура будут письменно приглашены к дальнейшему участию в очных турах олимпиады. Заключительный тур олимпиады состоится в Белгосуниверситете в мае 2001 г. и будет проводиться приемной комиссией БГУ.

Без предварительного отбора к участию в заключительном туре допускаются победители областных и Минской городской олимпиад школьников по химии (диплом 1-й степени, 2001 г.), которые проводятся Министерством образования, а также победители республиканского турнира юных химиков (1-е командное место) и обладатели диплома (по химии) VI Республиканской конференции школьников. Им необходимо до 1 мая 2001 года представить копию диплома и заявление в произвольной форме с указанием фамилии, имени, отчества, полного домашнего адреса с почтовым индексом и телефоном по адресу: 220050, г.Минск, ул.Ленинградская, 14, химический факультет Белгосуниверситета, олимпиада.

Победители олимпиады при поступлении на химический факультет БГУ получат право быть зачисленными без вступительных экзаменов, а призеры будут пользоваться правами, предусмотренными "Правилами приема в БГУ на 2001 год" для лиц, которые закончили среднюю школу с золотой (серебряной) медалью. Льготы для победителей и призеров олимпиады действительны при поступлении на химический факультет БГУ только в 2001 году.

Ждем вас на олимпиаде "Абитуриент БГУ-2001" по химии, а также на "Дне открытых дверей" для абитуриентов химического факультета, который состоится 30 апреля 2001 года в 14-00 в актовом зале главного корпуса БГУ.

Декан химического факультета Белгосуниверситета, профессор Г.А.БРАНИЦКИЙ

Условия задач первого тура

Задача 1.

Органическое соединение **А** при нагревании до 300°С в присутствии платинового катализатора превращается преимущественно в углеводород **Б**. Действие 1 моль хлора при УФ облучении на 1 моль **Б** приводит к образованию соединения **В**. Соединение **В** при действии спиртового раствора щелочи превращается в соединение **Г**, окисление которого разбавленным водным раствором перманганата калия при низкой температуре дает циклогександиол-1,2.

а) Предложите структурные формулы соединений **А**, **Б**, **В** и **Г**.

б) Приведите уравнения описанных в задаче превращений.

в) Укажите, какие побочные органические продукты образуются на каждой из стадий.

Задача 2.

Для полной нейтрализации смеси муравьиной и уксусной кислот требуется 33,9 мл раствора КОН плотностью 1,18 г/мл и массовой долей основного вещества равной 22,4 %. Эта же смесь при окислении избытком водного раствора перманганата калия на холоду образует 2,24 дм³ (н.у.) оксида углерода(IV).

а) Вычислите массу исходной смеси.

б) Приведите уравнения протекающих реакций.

Задача 3.

При пропускании пропена в нагретый бензол в присутствии разбавленной серной кислоты получают соединение **Д**, которое затем окислением кислородом в присутствии катализатора превращают в соединение **Е**. Обработка соединения **Е** раствором серной кислоты с массовой долей H_2SO_4 равной 50% приводит к двум продуктам — **Ж** и **З**.

При обработке водного раствора 0,01 моль кристаллического соединения **Ж** избытком бромной воды получают осадок **К** желтого цвета массой 4,1 г.

Нагревание смеси 2 моль **Ж** и 1 моль **З** в присутствии серной кислоты приводит к соединению **Л**, которое применяется для получения эпоксидных смол.

а) Установите структурные формулы соединений **Д**, **Е**, **Ж**, **З**, **К** и **Л**.

б) Приведите уравнения описанных превращений.

в) Укажите побочные органические соединения, образующиеся на стадиях получения **Д**, **Ж** и **З**.

Задача 4.

Образец оцинкованного железа массой 5,10 г обработали при нагревании избытком газообразного хлора. Полученную смесь хлоридов разделили на две равные по массе части и прибавили одну часть к избытку раствора гидроксида калия с массовой долей КОН равной 10%. Выпавший при этом осадок отфильтровали и прокалили до постоянной массы, которая оказалась равной 3,29 г. Вторую часть продукта обработали избытком раствора сульфида натрия.

а) Рассчитайте массовую долю цинка в образце.

б) Приведите молекулярные уравнения реакций, протекающих в описанных опытах.

Задача 5.

К раствору, полученному растворением 0,850 г дигидрата хлорида бария в 12,0 мл воды, прибавили 5,00 мл раствора сульфата натрия с концентрацией 0,320 моль/л и плотностью 1,08 г/см³.

а) Рассчитайте массовую долю хлорида бария в первоначальном растворе.

б) Чему равна масса выпавшего осадка?

в) Во сколько раз изменилась массовая доля хлорида бария в растворе после прибавления раствора сульфата натрия?

Задача 6.

Металлический марганец массой 22,60 г полностью растворили в 612,5 г раствора азотной кислоты. При этом выделился бесцветный газ, объем которого при 24,50°С и 108,5 кПа составил 1,919 л, и образовался раствор с массовой долей нитрата марганца(II), равной 11,64 %.

Установите качественный и количественный состав выделившегося газа, если при контакте с воздухом он не изменяет свой цвет.

Рупліўцы Адраджэння

З новымі ідэямі і задумамі

Споўнілася 50 гадоў знакамітаму беларускаму этнахарэографу Мікалаю Аляксеевічу Козенку. Ён адзін з вядучых спецыялістаў у галіне этнахарэаграфіі, яго дзейнасць добра вядома ў нашай краіне і за мяжой.

Асноўныя вынікі яго даследаванняў выкладзены ў ста з лішнім публікацыях. Сярод іх: манаграфія "Лексіка беларускага народна-сцэнічнага танца. Ч.І.Паставы рук" (1993), серыя зборнікаў "Танцавальная музыка Беларусі" (15 выпускаў), "Беларускія народныя песні" (4 выпускі), артыкулы ў энцыклапедыі "Этнаграфія Беларусі" (1989), у энцыклапедычным даведніку "Беларускія народныя танцы, карагоды, гульні" (1989), у рэспубліканскіх і замежных часопісах.

Глыбокая тэарэтычная распрацоўка праблем традыцыйнага харэаграфічнага мастацтва беларусаў дапамагае Мікалаю Аляксеевічу ў яго навукова-практычнай дзейнасці, якая вызначаецца высокай інтэнсіўнасцю. Мяркуйце самі. Ужо болей як дзесяць гадоў М.А.Козенка з'яўляецца нязменным мастацкім кіраўніком разнастайных фальклорных фестываляў у нашай краіне, якія маюць свой твар і прынцыповае адрозненне ад іншых аналагічных мерапрыемстваў, а менавіта: яны заўсёды накіраваны на падтрымку і аднаўленне аўтэнтычных формаў традыцыйнай народнай культуры. Гэта ідэя паслядоўна праводзілася М.А.Козенкам у якасці мастацкага кіраўніка Першага Міжнароднага фестывалю фальклору на Беларусі (Пінск — Мінск, 1994), Рэспубліканскіх фестываляў беларускага народнага танца (Гродна, Мінск, 1990), "Палескі карагод" (Пінск, 199), "Пярэзвы" (Бабруйск, 1992); аўтара ідэі, кіраўніка Праекта і галоўнага рэжысёра-пастаноўшчыка, харэографа першага, другога рэгіянальных, трэцяга і чацвёртага Рэспубліканскіх фестываляў "Беларуская полька" (Чачэрск Гомельскай вобласці, 1993, 1994, 1996, 2000), фестывалю народнага мастацтва "Мядоцкі край і яго таленты" (Мётча Барысаўскага раёна Мінскай вобласці, 1997), Першага фестывалю фальклорнага мастацтва "Берагіня" (г.Акцябрскі Гомельскай вобласці, 1999).

Кожнаму фестывалю папярэднічае велізарная падрыхтоўчая праца арганізатараў (у першую чаргу Мікалая Аляксеевіча) і ўдзельнікаў мерапрыемства, што праводзіцца на працягу аднаго-двух гадоў. Найболей сваіх сіл і творчага гарэння М.А.Козенка аддаў чатыром фестывалям беларускага народнага танца "Беларуская полька", цэнтрам якіх стаў невялікі палескі гарадок Чачэрск, дзе з 1995 па 1996 год Мікалай Аляксеевіч працаваў загадчыкам Чачэрскага раённага цэнтра рамёстваў, этнаграфіі і фальклору. Там ён перш-наперш распачаў вывучэнне багатай мясцовай традыцыйнай танцавальнай культуры, якое спалучалася з практычным аднаўленнем узораў танцавальнага фальклору ў аўтэнтычных гуртах.

Дзякуючы намаганням М.А.Козенкі і таленавітым жыхарам сталага веку ў вёсках зноў затанчылі дзесяткі адметных полек, адны назвы якіх прыводзяць у захапленне: "Верацяно", "Драпятуха", "Трасуха", "Качан", "Круцёлка", "Полька з камандамі", "Полька з фігурамі", "Весялушка", "Скакуха", "Хахолка", "Шалёная", "Бабачка". Мэтанакіраванае аднаўленне народнага танца на месцах натуральнага яго бытавання стварыла нарэшце ўмовы для правядзення фестываляў зусім іншага ўзору і ўзроўню. У Першым фестывалі беларускай полькі ўдзельнічалі 23 фальклорныя гурты з Беларусі, дванаццаць з якіх былі з Чачэрскага раёна. Хоць, памятаю, як у той час Мікола Аляксеевіч, прыязджаючы па справах у Мінск, заўсёды скардзіўся, што танчаць мала, і дадаваў са скрухай: "Райвыканкам ніяк не хоча польку танчыць".

Беларускія народныя танцы, дзякуючы тытанічным намаганням М.А.Козенкі, набывалі ўсё большае пашырэнне ў розных рэгіёнах Беларусі. Асноўная ўвага падчас падрыхтоўкі і правядзення фестываляў была скіравана на дзяцей і моладзь з мэтай далучэння іх да аўтэнтычных формаў танцавальнага і музычнага мастацтва беларускага народа шляхам вуснага засваення. Такая форма навучання і выхавання працягвае традыцыі народнай педагогікі беларусаў, якая ўлічвала і стымулявала прыродныя якасці дзяцей, схільных да натуральнасці мастацкага самавыяўлення і імправізацыі. Гэтыя галоўныя прынцыпы народнай педагогікі — паступовасць, нязмушанасць і адпаведнасць пэўнаму ўзросту дзіцяці пры засваенні ім фальклорнай і святочна-абрадавай спадчыны — і былі ўзяты за аснову арганізатарамі фестываляў пры стварэнні сучаснай сістэмы выхавання дзяцей і моладзі і далучэння іх да традыцыйнага народнага мастацтва. Дзякуючы М.А.Козенку і дзесяткам яго аднадумцаў і памочнікаў гэтая сістэма пачала працаваць і даваць свае вынікі.

У тых беларускіх вёсках, дзе да гэтага часу існуе жывая фальклорная традыцыя, дзеці навучаюцца народным песням, танцам, абрадам, традыцыйным рамёствам непасрэдна ад дарослых носьбітаў шляхам навучання. Дзе такой традыцыі няма, там на першае месца выходзіць фігура настаўніка, кіраўніка дзіцячага калектыву, які ў гэтым выпадку выконвае функцыю перадачы народных традыцый. І таму яго ўзаемаадносіны з дзецьмі павінны быць натуральнымі, шчырымі, набліжанымі да ўмоў традыцыйнага сямейнага выхавання беларусаў. Мікалай Аляксеевіч Козенка, пры ўсёй сваёй занятасці, такі менавіта настаўнік! Дзе б ён ні працаваў, заўсёды дадаткова займаецца з дзецьмі. Так было ў Чачэрску, дзе заняткі харэаграфіяй у дзіцячай школе мастацтваў дзеці наведвалі з велізарным задавальненнем, у в.Мётча Барысаўскага раёна Мінскай вобласці, дзе Мікола Аляксеевіч стварыў цудоўны дзіцячы калектыў "Берагіня".

Добра разумеючы спецыфіку аўтэнтычных форм традыцыйнай народнай культуры, ён на сваіх уроках знаёміць дзяцей з сапраўднай народнай манерай танцавальных рухаў, паводзін, стылем адзення, танцавальным этыкетам. З такім жа творчым натхненнем працуе зараз М.А.Козенка і з дзецьмі ў г.Акцябрску Гомельскай вобласці. Распрацаваная Мікалаем Аляксеевічам методыка навучання дзяцей народным танцам, спевам, рамёствам непасрэдна ад старэйшых носьбітаў традыцыйнай культуры, вусным шляхам дае цудоўныя вынікі. Гэтыя дзеці на сцэне заўсёды вылучаюцца сваёй адметнай манерай трымацца проста і разам з тым з годнасцю, пластыкай рухаў, гарэзлівасцю.

На сцэне дзеці паводзяць сябе настолькі натуральна, шчыра, свабодна, раскавана, прыгожа, што любая глядзельная зала літаральна пасля некалькіх хвілін іх выступлення пачынае бесперапынна пляскаць у далоні і крычаць "Малайцы", што напрыканцы канцэрта заўсёды лагічна прыводзіць да ўсеагульнай "Полькі да ўпаду" артыстаў і гледачоў. Але найбольш яскрава прыгажосць, разнастайнасць, непераўзыдзенасць народнага танца і яго сімвала — беларускай полькі — прадэманстраваў І Рэспубліканскі конкурс танцавальных пар — выканаўцаў народных побытавых танцаў, які прайшоў у рамках IV Рэспубліканскага фестывалю народнага танца "Беларуская полька". У ім прынялі ўдзел амаль пяцьсот дзяцей і падлеткаў, вучняў 3 — 10 класаў агульнаадукацыйных школ і ўдзельнікаў фальклорных дзіцячых гурткоў. Ідэя правядзення такога конкурсу нарадзілася, канешне ж, у М.А.Козенкі.

Таццяна КУХАРОНАК,
старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі.

Вольга Васіленка закончыла Беларускі педуніверсітэт і сёння працуе ў сярэдняй школе №6 Крычава. Яна піша вершы, сачыняе музыку, сама грае на гітары, выступае як бард. У конкурсах песні, якія праходзяць у Крычаве і Магілёве, яна любіць разам са сваімі вучнямі спяваць пра дружбу і каханне, пра родную Беларусь.

Фота Валерыя БЫСАВА, БЕЛТА.

Навіны

Лепш ведаць сваіх суседзяў

Нядаўна ў Пасольстве Рэспублікі Польшча адбылося ўзнагароджанне пераможцаў конкурсу для журналістаў "Польшча — дружалюбная суседка Беларусі".

На конкурсе разглядаліся артыкулы, радыё- і тэлеперадачы, прысвечаныя польска-беларускім стасункам, магчымасцям супрацоўніцтва, а таксама гісторыі, культуры і грамадска-палітычным пераменам у Польшчы.

Запрошаных вітаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь Марыюш Машкевіч. Ён паведаміў прысутным, што Пасольства, а таксама Польскі інстытут у Мінску праводзяць падобныя конкурсы для прадстаўнікоў беларускіх сродкаў масавай інфармацыі рэгулярна.

Адна з іх мэт — разбурыць негатыўныя стэрэатыпныя ўяўленні беларусаў аб суседнім народзе.

М.Машкевіч адзначыў, што прадстаўленыя на конкурс публікацыі і перадачы змяшчаюць аб'ектыўную, рознабаковую і цікавую інфармацыю аб жыцці палякаў, аб узаемадзеянні Беларусі і Польшчы.

Існуе патрэба ў лепшым веданні двума народамі адзін аднаго і развіцці плённых добрасуседскіх кантактаў. Таму Пасольства Рэспублікі Польшча і Польскі інстытут у Мінску і рыхтуюць умовы новага конкурсу, пра які яны паведамяць у прэсе.

З віншавальнай прамовай да пераможцаў конкурсу звярнуўся таксама і дырэктар Польскага інстытута ў Мінску Цэзары Карпінскі. Ён паведаміў, што па рашэнні інстытута аб'ўленыя конкурсы для журналістаў будуць насіць імя Ежы Гедройца.

Гэта — даніна памяці грамадскаму дзеячу еўрапейскага маштабу, рэдактару вядомага ў Парыжы часопіса "Культура".

Казімір ЮРОЙЦЬ.

Дзеці падарылі шэфам свята

"Любви и веры в нас! Душевного покоя. Танцуем мы в гостях у Вас, в родном уютном доме" — такімі словамі віталі дзеткі і настаўнікі з пачатковай школы № 221 сваіх шэфаў з Дзяржынскага навукова-вытворчага канцэрна дакладнага машынабудавання "Планар" напярэдадні 8 Сакавіка.

"Пачаткоўцам" сапраўды пашчасціла: як навучальная ўстанова, што адкрылася 1 верасня 2000 г., школа прыцягнула ўвагу, шчырую любоў канцэрна-суседа. Чым і як могуць, шэфы абавязкова дапамагаюць: ці то з гаспадарчай, ці то з рамонтна-будаўнічай работай, а летам дзякуючы "Планару" дзеткі адпачнуць у летніку.

Хлопчыкі і дзяўчынкі ўпершыню выступалі на сцэне, таму, зразумела, хваляваліся. Аднак канцэртныя нумары, падрыхтаваныя ў адной асобе кампазітарам, паэтам, рэжысёрам-пастаноўшчыкам і намеснікам дырэктара па выхаваўчай рабоце Ірынай Токаравай, проста не маглі не ўразіць. Песні, пароды, танцы і вершы гучалі ў гэты дзень для жанчын.

Гледзячы на старанні дзетак, прыгажуню Зою Анціповіч — дырэктара школы, якая была вядучай, на ўдзел настаўніц у нумарах, на ўсмешкі і замілаваныя твары жанчын з шэфскага прадпрыемства, станавілася радасна на душы.

Ад імя прэзідэнта канцэрна Мікалая Калядкі і ўсіх "планараўцаў" са словамі ўдзячнасці за падоранае свята да дзяцей і педагогаў школы № 221 звярнуўся Міхаіл Петушкоў, уручыўшы малым салодкія ласункі.

Вольга ДУБОВІК.

Падзялюся з вамі

Першы крок у навуку

Чацвёрты раз у школе-гімназіі № 30 Гродна праводзілася навукова-практычная канферэнцыя. У гэты дзень па традыцыі заняткаў няма, але гімназісты атрымліваюць не менш важны ўрок — робяць першы крок у навуку. На прадметных секцыях канферэнцыі заслухоўваецца штогадова да 30 дакладаў — з навуковымі паведамленнямі маюць магчымасць выступіць усе жадаючыя. Для таго каб забяспечыць цікавасць аўдыторыі, вядзецца вялікая работа па складанні праграмы, каб яна не была перагружана. Аптымальная колькасць дакладаў не перавышае 10 — 15. Рэгламент складае 10 — 12 хвілін. Дакладчык дае агульную характарыстыку работы, выкладае галоўныя навуковыя ідэі, методыку правядзення даследаванняў, яго кароткі змест, асноўныя вывады, а таксама прыводзіць пералік выкарыстанай літаратуры.

Найважнейшым этапам у падрыхтоўцы да канферэнцыі з'яўляецца выбар тэматыкі дакладаў. Аналіз выступленняў вучняў на канферэнцыях паказвае, што яны часта ўключаюцца ў сапраўдную навукова-даследчую работу пад кіраўніцтвам свайго настаўніка ці навуковага супрацоўніка універсітэта або інстытута. На аснове атрыманых вынікаў школьнікі рыхтуюць свае паведамленні. Тэматыка дакладаў розная: навукова-папулярнае паведамленне; асвятленне найноўшых навуковых дасягненняў; агляд літаратуры па якой-небудзь цікавай праблеме; нестандартнае рашэнне пэўнага тыпу задач; вынік уласнага даследавання; аналіз экалагічнай сітуацыі; камп'ютэрная праграма і г.д.

Пры падвядзенні вынікаў канферэнцыі, выяўленні пераможцаў улічваецца актуальнасць абранай праблемы, уменне пісьмова вызначыць мэту, задачы і метады даследавання, навуковы змест паведамлення, даклада, рэферата. Значную ролю адыгрываюць даступнасць выкладання матэрыялу дакладчыкам, яго прамоўніцкія здольнасці і манеры, уменне адказваць на пастаўленыя пытанні. Пераможцы канферэнцыі ўзнагароджваюцца дыпломамі, іх даклады падаюцца для ўдзелу ў абласных канферэнцыях. Усе ўдзельнікі атрымліваюць лісты падзякі і права друкавацца ў школьнай газеце.

Матэрыялы, што падаюцца на секцыі хіміі, біялогіі і экалогіі, разнастайныя па сваёй тэматыцы. Каштоўнасць іх у тым, што дзеці расказваюць пра апрацаваныя прааналізаваныя вынікі сваіх практычных даследаванняў, на аснове якіх зроблены навуковыя вывады і прыняты практычныя рашэнні.

У перыяд летняй профільнай практыкі вучні 9 і 11 класаў пад кіраўніцтвам настаўніка біялогіі і дацэнта ГрДУ імя Я.Купалы праводзілі пашпартызацыю малых рэк — Ласасянкі і Гараднічанкі. Матэрыялы даследаванняў накіраваны ў Рэспубліканскі экалагічны цэнтр, які займаецца маніторынгам водных сістэм Беларусі.

Юныя даследчыкі сёмых класаў вывучалі непаўторную фауну птушыных у мікрараёне школы-гімназіі, іх "сацыяльныя традыцыі" і цікавыя бакі жыцця. Вучні 7 і 8 класаў разам з настаўнікам біялогіі праводзілі даследаванне па зімовым уліку птушак у наваколлі Гродна.

Асобнае месца ў агульнанацыянальнай праграме аховы навакольнага асяроддзя займае праблема абясшкоджвання бытавых адходаў, па характары якіх можна вызначыць віды дзейнасці, што прыводзяць да забруджвання тэрыторыі, і іх крыніцу. Выяўленнем "укладу", які ўносілі ў стварэнне гор смецця сем'і нашых вучняў, займаліся вучні восьмага профільнага хіміка-біялагічнага класа.

На працягу двух гадоў А.Жукоўскі (сёння ўжо выпускнік школы) пад кіраўніцтвам старшага навуковага супрацоўніка Інстытута біяхіміі вывучаў ахоўныя функцыі арганізма пры ўздзеянні на яго радыяцыі. З вынікамі даследаванняў Аляксей выступаў на школьнай, абласной (атрымаў дыплом II ступені) і Рэспубліканскай канферэнцыях даследчых работ школьнікаў.

На працягу ўжо дзевяці гадоў цікавая даследчая работа вядзецца гімназістамі ў лесапарку Румлева — унікальным па разнастайнасці флоры і фауны кутку прыроды. Складзены гербарыі раслін і каталогі жывёльнага і расліннага свету. Праведзены арніталагічныя даследаванні, вывучаны стан соснаў у лесапарку і ўздзеянне на іх антрапагеннага фактару. Удзельнікі школьнай экалагічнай арганізацыі "ЭкаСвет" распрацавалі шэраг мерапрыемстваў, накіраваных на вывучэнне, аздараўленне, добраўпарадкаванне лесапарку Румлева. Пасільная практычная дзейнасць школьнікаў — гэта адзін са шляхоў вырашэння экалагічных праблем.

Вось такія найбольш цікавыя даследаванні, якія праводзілі дзеці пры непасрэднай кансультацыі сваіх кіраўнікоў.

Навукова-практычная канферэнцыя, на нашу думку, спрыяе фарміраванню будучых даследчыкаў, актывізуе разумовую дзейнасць вучняў.

Людміла ТОЛКАЧ,
загадчык кафедры біялогіі і хіміі школы-гімназіі № 30 Гродна.

Перыёдыка

Сакавіцкі нумар часопіса "Народная асвета"

Мноства выбараў на жыццёвым шляху чалавека — непазбежнае. Пад уплывам навукова-тэхнічнага прагрэсу ўвесь час адбываюцца змяненні ў сферы прафесій, якія здольны выклікаць пэўныя змяненні ў сінергетычнай сістэме прафесіянальнага выбару. Пад іх уплывам адбываецца працэс самаўдасканалення чалавека, які дасягае ўсё новых і новых мэт у сваім развіцці. Такую думку выказвае дактарант Нацыянальнага інстытута адукацыі М.С.Кавалевіч у сваім артыкуле "Прафесіянальнае самавызначэнне асобы: сінергетычны аспект", якім адкрываецца сакавіцкі нумар часопіса.

Пад рубрыкай "Пытанні педагогікі і псіхалогіі" надрукаваны артыкул выкладчыка кафедры псіхалогіі Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта імя Я.Купалы, кандыдата псіхалагічных навук П.А.Кавалеўскага "Сацыяльная перцэпцыя настаўніка" і працяг артыкула псіхолага з Мінска Я.С.Рапацэвіча "Фарміраванне навучальна-пазнавальнай дзейнасці школьнікаў".

У дапамогу настаўнікам розных школьных дысцыплін надрукаваны артыкулы дацэнта кафедры рыторыкі і методыкі выкладання рускай мовы і літаратуры Беларускага дзяржаўнага універсітэта С.А.Шантаровіч "Сачыненне-разважанне ў жанры літаратурнага роздуму ў 10-11 класах", дацэнта кафедры тэорыі і гісторыі рускай літаратуры Брэсцкага дзяржаўнага універсітэта А.Д.Прыступы "Кніга-папярэджанне" (аповесць А.Прыстаўкіна "Начавала хмарка залатая" ва ўспрыманні старшакласнікаў), дацэнта кафедры прыкладной матэматыкі і інфарматыкі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта А.Ц.Кузняцова і студэнткі 5 курса матэматычнага факультэта гэтага ж універсітэта С.П.Урублеўскай "Фарміраванне паняцця "Цыкл" на прыкладах задач па падліку сум лічбаў натуральных лікаў", дацэнта кафедры матэматыкі і методыкі выкладання матэматыкі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта М.І.Лісавай "Задачы на эфектыўныя пабудаванні ў школьным курсе стэрэаметрыі", настаўніка геаграфіі 56-й мінскай сярэдняй школы А.А.Ішчанкі "Экскурсіі і паходы ў школьным краязнаўстве".

Выкладчыкам вышэйшай школы адрасаваны артыкул дацэнта кафедры педагогікі вышэйшай школы і сучасных выхаваўчых тэхналогій Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя М.Танка, кандыдата педагагічных навук С.С.Кашлева "Канцэпцыя выхавання студэнтаў педагагічнай ВНУ".

Пра навуковую і грамадскую дзейнасць сусветна вядомага вучонага У.І.Вярнадскага расказваецца ў публікацыі дацэнта кафедры педагогікі і праблем развіцця адукацыі Беларускага дзяржаўнага універсітэта С.А.Пуймана "Вярнадскі і універсітэцкая адукацыя XX стагоддзя".

Завяршаецца нумар артыкулам прафесара кафедры паліталогіі і права Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта, доктара гістарычных навук, акадэміка Міжнароднай акадэміі вывучэння нацыянальных меншасцей Э.Р.Іофе "Адукацыя нацыянальных меншасцей у Беларусі ў працэсе захавання этнічнай ідэнтыфікацыі".

Уладзімір ЯКУБОВІЧ.

Літаратурны працэс: новыя кнігі

Герой — яго вялікасць футбол

Людзі сталага ўзросту добра памятаюць, як у 1982 годзе, калі дынамаўцы Мінска сталі чэмпіёнамі СССР па футболе, рэпартажы па радыё і тэлебачанні пачаліся весціся па-беларуску. Першым са спартыўных каментатараў, які ўспомніў родную мову, стаў Алесь Камароўскі. Ён жа адным з першых сярод беларускіх пісьменнікаў у сваёй творчасці звярнуўся да футбольнай тэмы, аб чым, у прыватнасці, засведчыла яго аповесць "Заварожаны мяч", што ў 1989 годзе выйшла асобнай кнігай.

А ўвогуле А.Камароўскі — пісьменнік знаны. Нарадзіўся ў знакамітай коласавай Мікалаеўшчыне, скончыў аддзяленне беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ, працаваў у Мінскай абласной бібліятэцы імя А.С.Пушкіна, Літаратурным музеі Якуба Коласа, у таварыстве кнігалюбаў, на Беларускім тэлебачанні, у часопісе "Маладосць". Цяпер — дырэктар выдавецтва "Юнацтва". Футболам жа захапіўся з маленства, а пазней прымаў удзел у гульнях у складзе футбольных каманд рознага ўзроўню. Адсюль і яго цікаўнасць да спартыўнай тэмы. Але А.Камароўскі вядомы не толькі як празаік, а і як паэт, аўтар кніг "Пачатак" і "Зямля маіх надзей".

Напрыканцы мінулага года ён зноў прыйшоў да чытача як празаік: выдавецтва "Ураджай" выпусціла яго кнігу "Пенальці", назву якой дала аднайменная аповесць. Гэты твор, а таксама ўжо згаданая аповесць "Заварожаны мяч", якая адкрывае зборнік, склалі свайго роду дылогію пра футбол і футбалістаў. Галоўны ж герой яе малады футбаліст Вадзік Ясінскі, — а калі глядзець шырэй — дык свайго роду герой абодвух твораў яго вялікасць ФУТБОЛ.

Гэта мае на ўвазе заслужаны майстар спорту СССР, галоўны трэнер зборнай Беларусі па футболе Эдуард Малафееў, калі ў прадмове да кнігі сведчыць: "Футбол — як люстэрка, якое высвечвае ўсе чалавечыя якасці: калектывізм, узаемаразуменне, гонар і сумленнасць, гатоўнасць аддаць усяго сябе справе, як кажуць футбалісты, выкласціся да апошніх сіл дзеля перамогі. Але калі ты сапраўдны спартсмен, то павінен быць і патрыётам сваёй каманды, у зборнай — патрыётам сваёй Радзімы". Пра гэта, так сказаць, падтэкстава вядзецца гаворка і ў аповесцях А.Камароўскага, які спакваля праводзіць думку аб тым, што ў вялікім сапраўдным футболе месца толькі тым, хто жыве сумленна і сумленна змагаецца з праціўнікам.

Аповесці "Заварожаны мяч" і "Пенальці" асабліва карысна прачытаць не толькі школьнікам і тым, хто сам не прамінае выпадку пагуляць у футбол, але не ў меншай ступені і балельшчыкам. Дзякуючы А.Камароўскаму яны лішні раз упэўняцца, што ці на стадыёне, ні на трыбунах не месца людзям выпадковым. Толькі той, хто па-сапраўднаму ўлюбёны ў футбол, здатны не толькі радавацца перамогам, але і з гонарам пераносіць паражэнні, бо разумее, што ў спорце, як і ў жыцці, надараецца ўсялякае, і далёка не заўсёды чалавеку спадарожнічае адзін поспех.

Вобраз Вадзіка Ясінскага выпісаны аўтарам усебакова. Псіхалагічна-глыбока і праўдзіва раскрываецца яго характар. Хораша расказвае А.Камароўскі пра стасункі яго з каханай дзяўчынай, пра тое, як Вадзік, улюбёны ў футбол, паступова і яе вучыць любіць гэтую прыгожую гульню, што падуладна толькі моцным і смелым, а яшчэ маральна стойкім. Пісьменнік неаднаразова падкрэслівае, наколькі яго герой прытрымліваецца ў жыцці высокіх маральных прынцыпаў.

Пісьменнік не ідэалізуе свайго героя, а паказвае яго жывым чалавекам, які можа і сумнявацца, у якога нешта не ладзіцца, але які абавязкова прыйдзе да перамогі. Інакш і быць не можа, калі ты па-сапраўднаму апантаны справай.

У першай аповесці, а цяпер гэта можна сказаць і ў дачыненні да дылогіі, удала знойдзены вобраз "заварожанага мяча":

"Над паркам неба выкаціла месяц, і ён, чысты, ясны, здаецца, нябачна ліў у гэты вечар мяккае сіняе святло...

— Глядзі, Вадзік, поўня — як мяч...

— Ды гэта і ёсць мяч, заварожаны мяч!

Яны засмяяліся і пайшлі далей, пайшлі ў лёгкую музыку вечара... Ён і яна..."

Падобны лірызм надае творам своеасаблівую падсветку, адначасова засведчыўшы, што А.Камароўскі можа і ў прозе заставацца лірыкам, якому падуладны найтанчэйшыя праяўленні чалавечай душы. Дарэчы, гэта добра адчувальна ў апавяданні "Лясная фея" (усяго ў кнігу ўвайшло пяць твораў "малога" жанру, са спортам сюжэтна не звязаных), у якім герой-апавядальнік перажывае радаснае пачуццё ад выпадковай сустрэчы з незнаёмай яму дагэтуль дзяўчынай: "У сне, як заўсёды, сніліся баравікі — чорныя і белыя, па адным, па два, па тры... А раніцай я сабраў сумку, сеў у аўтобус... Еду па шашы і ўспамінаю яе, лясную фею, яе руку, валасы, губы, якія, здаецца, прасілі: "Я хачу, каб ты прыйшоў! Да мяне..."

Ёсць у кнізе і трэцяя аповесць — "Ахілесава пята". Таксама пра спартсменаў, толькі пра тых, хто займаецца скачкамі ў вышыню. Аляксей Красовіч, як і Вадзік Ясінскі, — толькі на пачатку сваёй прафесіянальнай кар'еры, але паспеў ужо дамагчыся многага. Цяпер у яго адказнае міжнароднае спаборніцтва. Сабраўшыся з сіламі, цвяроза ацаніўшы абстаноўку, ён ідзе на сусветны рэкорд. Момант — больш чым адказны, бо гаворка не толькі аб удачы ці няўдачы самога Аляксея Красовіча: за яго спіной — краіна, якую ён прадстаўляе. За яго спіной — тыя, хто спадзяецца на яго поспех.

Адметная форма твора. Суседнічаюць два кампазіцыйныя планы: расказваецца пра жыццё самога спартсмена і разам з тым адбываецца вяртанне ў гады Вялікай Айчыннай вайны, калі дзед Аляксея, таксама Аляксей Красовіч, узяўся выканаць адказнае заданне і цаной уласнага жыцця забяспечыў паспяховае наступленне. Больш таго, у сюжэт упісваецца і лінія, звязаная з мірным жыццём Красовіча-старэйшага. Усё гэта дазваляе А.Камароўскаму правесці важную думку аб тым, што чалавек, у які б ён час ні жыў, не можа не адчуваць сябе лучным з тым, што адбывалася да яго. Хоча таго ён ці не, а мусіць выверваць свае ўчынкі з учынкамі сваіх папярэднікаў. Перамагаючы, Аляксей па сутнасці працягвае справу свайго дзеда. Няхай і ў іншых абставінах, але ён таксама адстойвае гонар і славу сваёй Радзімы.

Аповесць прываблівае яшчэ і тым, што аўтару ўдаецца вельмі дакладна перадаць атмасферу, якая паядноўвае і саміх удзельнікаў футбольнай гульні ці спартыўных спаборніцтваў, і балельшчыкаў. Завяршэнне ж аповесці "Ахілесава пята" варта таго, каб прывесці яго цалкам. Бо напісана так, што адчуваеш, вобразна кажучы, нерв адказнага моманту, калі галоўны герой ідзе на сусветны рэкорд:

"Аляксей страсянуў кісцямі рук, як бы скідаючы з іх нябачныя пылінкі, пачаў разбег... Пачаў імкліва, быццам яму трэба было пераскочыць не планку, а ўсю заднюю трыбуну стадыёна. Ногі лёгка неслі яго на віражы разбегу... Тры шырокія апошнія крокі і — магутны штуршок. Аляксей адчуў, як на долю секунды яму ўдалося парваць зямное прыцяжэнне, выпархнуць лёгка ўверх. Прагінам спіны абышоў планку, кінуў ногі ўверх. Падаючы плячыма на паралон, пачуў голас і крык стадыёна, узнятага ў адным парыве. Узняў вочы ўверх: планка нават не здрыганулася".

Новая кніга А.Камароўскага, думаецца, знойдзе належнае месца ў школьным чытанні. Аб гэтым павінны паклапаціцца і настаўнікі, бо, будзем шчырымі, у нас пакуль вельмі мала твораў, якія б гэтак усхвалявана расказвалі пра спорт і спартсменаў. А ён жа займае ў жыцці дзяцей і падлеткаў такое важнае месца.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

Што застаецца пасля нас

Чалавечнасць не знікае ніколі

Кальварыя... Кальварыйскія могілкі ў Мінску. Шмат знакамітых прозвішчаў убачым мы на гранітных плітах і старажытных крыжах: Неслухоўскія, Вайніловічы, Ванькевічы, Кабылінскія... Імёны і прозвішчы, авеяныя сівой гісторыяй і даўнінай. Цікава, мабыць, было б пахадзіць тут на пачатку XX стагоддзя, прайсці па вузкіх сцежках, калі тут быў парадак, прачытаць надмагільныя надпісы і падумаць, што ты ведаеш нешта цікавае аб тым ці іншым славутым беларускім родзе, які знайшоў тут свой спачын у далёкім мінулым.

Нядаўна на Кальварыі з'явілася яшчэ адно імя, вартае таго, каб увайсці ў гісторыю беларускай педагогікі, застацца ў памяці любячых сэрцаў — Сямён Антонавіч Кныш. Чалавек, прозвішча якога вядома не толькі навучэнцам Мінскага педагагічнага каледжа № 1, дзе ён працаваў завучам да сваіх апошніх дзён, але і шырокаму колу людзей, звязаных з навукова-педагагічнай дзейнасцю.

Калі здараецца няшчасце, цяжка ўсвядоміць тое, што чалавека няма, што яго ўжо ніколі не ўбачыш і не пачуеш. У такі момант прыгадваюцца самыя яскравыя выпадкі, звязаныя з гэтай асобай.

Сямён Антонавіч па адукацыі фізік, але акрамя гэтага ён валодаў яшчэ шматлікімі добрымі прафесійнымі і чалавечымі якасцямі, быў блізкі да навучэнцаў і калег, меў высокую эрудыцыю, усім цікавіўся, прафесійна ўнікаў ва ўсе бакі дзейнасці каледжа. Выкладчыкі ўспамінаюць яго па-рознаму, але выключна ўсё толькі з добрага боку. Кажуць, што з ім было лёгка працаваць, бо адносіны будаваліся на ўзаемапавазе, чалавечнасці і гуманнасці. Агеньчык весялосці на нейкі момант успыхвае ў вачах тых выкладчыкаў, хто прыгадвае ўрокі, якія наведваў Сямён Антонавіч. Сцвярджаюць, што ён быў на такіх уроках і мерапрыемствах жаданым госцем, мог лёгка ўключыцца ў гутарку, задаваць нечаканыя пытанні, чым абуджаў яшчэ большую цікавасць навучэнцаў да прадмета.

І хоць навучэнцы аддзялення пачатковых класаў мелі магчымасць ведаць гэтага чалавека больш блізка, бо ён выкладаў у іх фізіку, нам, навучэнцам аддзялення беларускай мовы і літаратуры, пашчасціла спазнаць яго і блізка пазнаёміцца з ім у сумесных вандроўках па славутых мясцінах нашай краіны, а таксама на літаратурных пасяджэннях паэтычнага літаб'яднання "Маладзічок", у якім Сямён Антонавіч прымаў непасрэдны і актыўны ўдзел. Варта адзначыць, што ён выключна добра валодаў беларускай мовай і шчыра цікавіўся літаратурнымі поспехамі паэтаў-маладзічкоўцаў, меў добры музычны слых і спяваў у хоры каледжа.

Калі для выкладчыкаў каледжа Сямён Антонавіч з'яўляўся талковым і паважаным кіраўніком, то для нас, маладых настаўнікаў, ён быў яскравым прыкладам вялікага педагагічнага майстэрства і чалавечнасці.

Вось ужо мінула сорак дзён, як ён пайшоў з жыцця. Няхай гэтыя радкі будуць нашай памяццю пра выдатнага Настаўніка.

Алена ІЛЬЮКЕВІЧ,
настаўніца беларускай мовы сярэдняй школы № 205 Мінска.

Цэнтральны камітэт Беларускага прафсаюза работнікаў адукацыі і навукі выказвае глыбокае спачуванне Карасцялёвай Тамары Мацвееўне, начальніку ўпраўлення дашкольнага выхавання Міністэрства адукацыі, старшыні прафсаюзнага камітэта з прычыны напаткаўшага яе гора — смерці МУЖА.

Нацыянальны інстытут адукацыі выказвае шчырае спачуванне начальніку ўпраўлення дашкольнага выхавання Міністэрства адукацыі Тамары Мацвееўне Карасцялёвай з прычыны напаткаўшага яе гора — смерці МУЖА.

Факультэт дашкольнага выхавання Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя М.Танка выказвае шчырае спачуванне дэкану Мікалаю Антонавічу Апімаху з прычыны напаткаўшага яго вялікага гора — заўчаснай смерці ЖОНКІ Людмілы Іванаўны.

Рэдакцыя "Настаўніцкай газеты" шчыра спачувае Вам, паважаны Мікалай Антонавіч Апімах, з прычыны няўцешнага гора, якое напаткала Вас і Вашу сям'ю. Спадзяёмся, што наша спачуванне хоць крышачку палегчыць вялікае гора ад страты вельмі дарагога Вам чалавека — ЖОНКІ Людмілы Іванаўны.

Праграма тэлеперадач

АЎТОРАК, 13 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

Тэхнічная прафілактыка да 15.00
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Марсупіламі". Мультсерыял. 1-я серыя.
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.05 "5х5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
17.00 "Шэньян — новы кітайскі цырк".
18.00 Навіны.
18.20 "Масква — Мінск."
18.45 Зона Ікс.
19.00 Р. Шайдэр ў баевіку "Выкананне загаду" (ЗША).
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.05 "Неўтаймавальная Хільда". Серыял.
22.55 Ток-шоу "Будні". Беларускі шоу-бізнес.
23.40 Навіны.
23.55 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

8.00 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі". Серыял.
9.15 "Хто хоча стаць мільянерам?".
10.10 Пакуль усе дома.
10.45 Гісторыя аднаго шэдэўра. К. Пятроў-Водкін. "Петраградская Мадонна".
11.00 Навіны.
14.00 Навіны.
14.20 Цар горы.
14.45 Да шаснаццаці і старэй.
15.20 Мультсерыял "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі". Серыял.
17.00 Навіны.
17.25 Серыял "Усе падарожжы каманды Кусто".
17.55 Як гэта было. Амерыканская выстаўка ў Сакольніках. 1959 год.
18.40 "Забойная сіла-2: Змякчальныя акалічнасці".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Камедыя "Прадчуванне кахання".
22.15 "Цывілізацыя". Оскар Уайльд.
22.50 Навіны.
23.05 Містычны трылер "Палтэргейст-3".

РТР

8.00 Весткі.
8.15 Мая сям'я. "Халасцякі супраць жанатых".
9.25 "Адчыніце, міліцыя!". Дак. серыял.
10.00 Весткі.
10.30 "Санта-Барбара".
16.00 Весткі.
16.30 "Том і Джэры".
16.40 Серыял "Вечны кліч".
18.00 Серыял "Шалёныя грошы".
19.00 Весткі.
19.30 Мясцовы час. Весткі - Масква.
19.50 Вострасюжэтны фільм "Жывая мішэнь".
21.30 "Расія — пачатак". Прэм'ера сезона.
22.00 Весткі.
22.30 Мясцовы час.
22.40 Падрабязнасці.
22.50 "Дзяжурная часць".
23.00 Мужчына і жанчына. Тамаз Мчэдлідзе.
23.55 Фільм "Мело".

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.20 Крымінал.
5.35, 7.40 Карданны вал.
5.50, 7.20 У запас.
6.35 У друк.
6.50 Тушыце святло.
7.50 Час быка.
7.55 Серыял "Ідэальная пара".
9.00 Сёння.
9.20 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.00 Сёння.
11.25 Фільм "Начны візіт".
13.00 Сёння.
13.30 Крымінал.
14.00 Стары тэлевізар.
15.00 Сёння.
15.30 У запас.
16.05 "Семнаццаць імгненняў вясны".
17.40 Крымінал.
18.00 Сёння.
18.25 Герой дня.
18.50 "Ідэальная пара".
20.00 "О, шчаслівчык!".
21.00 Сёння.
21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Мілан" (Італія) — "Дэпарціва" (Іспанія).
23.50 Сёння апоўначы.
0.15 Дзённік Лігі чэмпіёнаў.

КУЛЬТУРА

7.05 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін.
7.40 "Патоп". Маст. фільм. 1-я частка.
8.55 "Между любовью и любовью распят мой век". М. Цвятаева.
9.40 Русь-вёска.
10.25 "Рамон-і-Кахаль". Серыял.
11.30 Навіны культуры.
11.40 "Месяцавы камень". Серыял.
12.25 Музычны экспромт.
12.35 "Нацызм. Папярэджанне гісторыі". Дак. серыял.
13.30 Навіны культуры.
13.45 Мультфільмы.
14.15 "Разам з Фафалем".
14.30 Рамантыка раманса. Рамансы на вершы С. Ясеніна.
15.00 Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 Тэлеэнцыклапедыя.
15.50 "Жывое дрэва рамёстваў".
16.00 "Справа звычайная".
16.25 "Рамон-і-Кахаль".
17.30 Навіны культуры.
17.40 "Ноу-хау".
17.55 "Расійскі кур'ер". Нярэхта.
18.20 "Цытаты з жыцця". Эканаміст Ю. Львоў.
19.00 "Вячэрняя казка".
19.10 "Ох ужо гэтыя дзеткі".
19.30 Навіны культуры.
19.50 Русь-вёска.
20.35 Пасля навін.
20.55 Сцэнаграма.
21.25 "Патоп". Маст. фільм. 1-я частка.
22.40 М. Равель. "Высакародныя і сентыментальныя вальсы".
23.00 Навіны культуры.

СТБ

6.00 "Іншапланецяне". Мультсерыял.
6.30 "Яноты". Мультсерыял.
7.00 "Манітор".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
8.45 Трылер "Перадсмяротны вальс". 1-я серыя.
10.35 "Дыскаверы" на СТБ.
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Камедыя "Дзяўчына Грэгары".
13.00 Музыка на СТБ.
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж". Серыял.
15.00 "Пароль — "Вечнасць". Серыял.
16.00 "Пахавальная каманда". Мультсерыял.
16.25 "Іншапланецяне". Мультсерыял.
17.00 "Дарма і Грэг". Серыял.
17.30 Навіны СТБ.
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурнае жыццё Мінска".
18.00 Тэленавела "Правінцыялка".
19.00 "Выпадковы сведка".
19.30 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Мэш". Серыял.
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Пароль — "Вечнасць".
22.05 Псіхалагічная драма "Кароль Марчыяна".
0.10 Навіны СНД.
0.25 Камедыя "Дзяўчына Грэгары".

СЕРАДА, 14 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00 Навіны.
8.05 "Неўтаймавальная Хільда". Серыял.
9.00 Навіны.
9.10 "Тайны свет Алекс Мак".
9.40 Мульціклуб.
10.05 "Маленькія жывёлы". Дак. фільм.
10.10 25-ы кадр.
10.30 Існасць. Духоўная праграма.
11.00 Навіны.
11.10 "Усе мае дзеці".
12.00 "Адысея каманды Кухто. Тэлегульня.
12.30 Крымінальнае дасье.
13.00 Навіны.
13.10 Л. Арлова ў музычным фільме "Светлы шлях".
14.45 "Дапамажы сабе сам". Дыхальны трэнажор Фралова.
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Марсупіламі". Мультсерыял. 2-я серыя.
15.35 "Тайны свет Алекс Мак".
16.05 5х5. Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
17.00 "Усе мае дзеці".
17745 "І іншыя афіцыйныя асобы".
18.00 Навіны.
18.20 Зона ІКС.
18.30 Гістарычная драма "Джэферсан у Парыжы" (ЗША).
20.45 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.05 "Неўтаймавальная Хільда".
22.55 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
23.20 Навіны.
23.35 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

8.00 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі". Серыял.
9.10 "Забойная сіла-2". "Змякчальныя акалічнасці".
10.10 "Усе падарожжы каманды Кусто".
10.40 Гісторыя аднаго шэдэўра. М. Ге. "Пётр I вядзе допыт царэвіча Аляксея".
11.00 Навіны.
14.00 Навіны.
14.20 Кліч джунгляў.
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 Мультсерыял "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.00 Навіны.
17.25 "Усе падарожжы каманды Кухто".
18.00 Чалавек і закон.
18.40 "Хто хоча стаць мільянерам?".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Фільм "Вестсайдская гісторыя".
22.40 "Жыццё славутых людзей". Радзіён Шчадрын.
23.15 Навіны.
23.35 Містычны трылер "Палтэргейст-3".

РТР

8.00 Весткі.
8.15 Вострасюжэтны фільм "Жывая мішэнь".
10.00 Весткі.
10.30 "Санта-Барбара".
16.00 Весткі.
16.30 Серыял "Вечны кліч".
18.00 Серыял "Шалёныя грошы".
19.00 Весткі.
19.30 Мясцовы час. Весткі - Масква.
19.50 Вострасюжэтны фільм "Замежніца".
22.00 Весткі.
22.30 Мясцовы час.
22.40 Падрабязнасці.
22.50 "Дзяжурная часць".
23.00 Дэтэктыў "Забойства ў Саншайн-Менор".
0.35 Рускае лато.

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.20 Крымінал.
5.35, 7.40 Карданны вал.
5.50, 7.20 У запас.
6.35 У друк.
6.50 Тушыце святло.
7.50 Час быка.
7.55 "Ідэальная пара". Серыял.
15.00 Сёння.
15.30 У запас.
16.05 "Семнаццаць імгненняў вясны".
17.40 Крымінал.
18.00 Сёння.
18.35 "Ідэальная пара". Серыял.
19.45 Футбол. Ліга чэмпіёнаў, "Спартак" (Масква) — "Ліон" (Францыя).
22.00 Сёння.
22.55 Тушыце святло.
23.05 "Антрапалогія".
23.50 Сёння апоўначы.
0.10 Дзённік Лігі чэмпіёнаў.

КУЛЬТУРА

15.00 Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 Тэлеэнцыклапедыя.
15.50 "Кансіліум".
16.15 Усе суры Карана.
16.25 "Рамон-і-Кахаль".
17.30 Навіны культуры.
17.40 "Жадаю вам...". Маст. фільм.
18.05 Хто мы? "Рэформы па-руску".
18.30 "Пра час і пра сябе". В. Гарнастаева.
19.10 "Вячэрняя казка".
19.20 "Ах, гэтыя жмуркі". Мультфільм.
19.30 Навіны культуры.
19.50 Дак. фільмы.
20.40 Пасля навін.
21.00 Апокрыф. "Мае бацькі".
21.25 "Патоп". Маст. фільм. 2-я частка. **22.35** Дж. Энеску. "Уражанні дзяцінства".
23.00 Навіны культуры.

СТБ

6.00 "Іншапланецяне". Мультсерыял.
6.30 "Яноты". Мультсерыял.
7.00 "Сімпсаны". Мультсерыял.
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
8.45 Трылер "Перадсмяротны вальс", 2-я серыя.
10.35 Інфармацыйна-пазнавальная праграма "Еўропа сёння".
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Трылер "Помста".
13.00 "1/52". Спартыўны агляд.
13.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж". Серыял.
15.00 "Пароль — "Вечнасць".
16.00 "Пахавальная каманда". Мультсерыял.
16.25 "Іншапланецяне". Мультсерыял.
17.00 "Дарма і Грэг". Серыял.
17.30 Навіны СТБ.
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурнае жыццё Мінска".
18.00 Тэленавела "Раузан".
19.00 "Выпадковыя сведка".
19.30 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Мэш". Серыял.
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Пароль — "Вечнасць".
22.05 Трылер "Шпіёнка".
0.10 Навіны СНД.
0.25 Трылер "Помста".

ЧАЦВЕР, 15 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00 Навіны.
7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.05 "Неўтаймоўная Хільда".
9.00 Навіны.
9.10 "Таямнічы свет Алекс Мак".
9.35 КВЗ. Фестываль Еўралігі. Частка 1-я.
11.00 Навіны.
11.10 "Усе мае дзеці".
12.00 Вялікі сняданак.
12.25 Тэлевізійны Дом кіно.
13.00 Навіны.
13.10 Маст. фільм "Любіць чалавека". 1-я серыя.
14.30 Дак. экран "Айчыну слаўлю...".
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Марсупіламі". 3-я серыя.
15.35 "Таямнічы свет Алекс Мак".
16.05 "5 х 5".
17.00 "Усе мае дзеці".
18.00 Навіны.
18.20 "Тайныя спружыны палітыкі". Аўтарская праграма Юрыя Азаронка.
18.40 Зона Ікс.
18.50 "Крыніцы Беларусі". Канцэрт майстроў мастацтваў Беларусі на "Славянскім базары ў Віцебску-2000". **20.40** Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.05 "Неўтаймоўная Хільда".
22.55 Відзьма-нявідзьма.
0.05 Навіны.
0.20 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

8.00 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.10 "Хто хоча стаць мільянерам?".
10.15 "Усе падарожжы каманды Кусто".
10.45 Гісторыя аднаго шэдэўра. К. Брулоў. "Конніца".
11.00, 14.00, 17.00 Навіны.
14.20 Праграма "100 %".
14.45 Да шаснаццаці і старэй.
15.20 Мультсерыял "Пакемон".
15.45 "Ералаш".
15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто". **17.55** "Працэс".
18.40 Фільм "Імперыя пад ударам: Хлыст". **19.45** Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Камедыя "Па галоўнай вуліцы з аркестрам".
22.40 Прэм'ера. "Космас: 9 хвілін да нуля".
23.15 Навіны.
23.30 Містычны трылер "Палтэргейст-3".

РТР

8.00 Весткі.
8.15 Дэтэктыў "Забойства ў Саншайн-Менор".
9.45 "Фіцыль".
10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Том і Джэры".
16.40 "Вечны кліч".
18.00 "Шалёныя грошы".
19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
19.50 Фільм "Сіндыкат кілераў" з цыкла "Марш Турэцкага". 1-я серыя.
21.25 "Адчыніце, міліцыя!". Дак. серыял.
22.30 Мясцовы час.
22.40 Падрабязнасці.
22.50 "Дзяжурная часць".
23.00 Дэтэктыў "Мішэні".

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.20 Крымінал.
5.35, 7.40 Карданны вал.
5.50, 7.20 У запас.
6.35 У друк.
6.50 Гасіце святло.
7.50 Гадзіна быка.
7.55 "Ідэальная пара".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.20 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.25 Камедыя "Сабака на сене". 1-я серыя.
13.30 Падарожжы натураліста.
14.00 Стары тэлевізар.
15.30 У запас.
16.05 "Семнаццаць імгненняў вясны".
17.40 Крымінал.
18.25 Герой дня.
18.50 "Ідэальная пара".
20.00 Незалежнае расследаванне.
21.50 Гасіце святло.
22.00 Баявік "Адзін у полі воін".
23.30 Гадзіна быка.
23.45 Сёння апоўначы.
0.10 "Антрапалогія".
1.00 За мяжой магчымага".

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30,23.00 Навіны культуры.
7.20, 20.35 Пасля навін.
7.40 "Патоп". Маст. фільм. 3-я частка.
8.45 "Крыштальны камертон". Гала-канцэрт.
9.45 Дак. фільмы.
10.30 "Рамон-і-Кахаль". Серыял.
11.40 "Месяцавы камень".
12.25 Музычны экспромт.
12.35 "Нацызм. Папярэджанне гісторыі". Дак. серыял.
13.45 Мультфільмы.
14.25 "Падарожжа з двайнікам". Дак. фільм. **15.00** Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 Тэлеэнцыклапедыя.
15.50 "Жывое дрэва рамёстваў".
16.00 "І танкі нашы хуткія..." Дак. серыял.
16.30 "Рамон-і-Кахаль".
17.40 "Улада факта".
17.55 Магія кіно.
18.05 "Час музыкі".
18.30 Парыжскі часопіс. "Ірына Адоеўцава і Георгій Іваноў".
18.55 "Вячэрняя казка".
19.05 "Ах, ужо гэтыя дзеткі".
19.50 Дак. фільмы.
21.00 "Джаздэфрэнія".
21.25 "Патоп". Маст. фільм. 3-я частка.
22.30 "Action". Новы жанр?".

СТБ

6.00 "Іншапланецяне".
6.30 "Яноты".
7.00 "Сімпсаны".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
8.45 Трылер "Двайная гульня".
10.35 "Экстрэмальныя гульні".
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Камедыя "Банда з Лавендэр-Хіл".
12.45 "Няшчасны выпадак".
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж". Серыял.
15.00 "Пароль — Вечнасць". Серыял.
16.00 "Пахавальная каманда". Мультсерыял.
16.25 "Іншапланецяне".
17.00 "Дарма і Грэг".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурнае жыццё Мінска".
18.00 Тэленавела "Луз Марыя".
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Мэш".
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Пароль — Вечнасць".
22.05 Фільм "Яд".
0.05 Навіны СНД.
0.20 Камедыя "Банда з Лавендэр-Хіл".

ПЯТНІЦА, 16 САКАВІКА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10, Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.20 Навіны.
8.05 "Неўтаймоўная Хільда".
9.15 "Таямнічы свет Алекс Мак".
9.45 Прэм'ер-парад.
10.15 Дак. серыял "Гістарычнае расследаванне". Фільм "Жыццё і смерць Барыса Зубакіна, Розенкрэйцэра".
11.10, 17.00 "Усе мае дзеці".
12.00 Зоркі Берлінскага кінафестывалю ў праграме "Новая калекцыя". Перадача 1-я.
12.25 Арсенал.
12.50 Фільмы братоў Люм'ер. 126—130-я серыі.
13.15 "Любіць чалавека". Маст. фільм 2-я серыя.
14.35 Сфера. Навукова-папулярная праграма.
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Марсупіламі". 4-я серыя.
15.35 "Таямнічы свет Алекс Мак".
16.05 "5 х 5".
18.20 Свет і мы.
18.40 Зона Ікс.
18.55 "Хто смяецца апошнім". Сатырычная камедыя.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.05 "Неўтаймоўная Хільда".
22.55 Каралеўскае паляванне.
23.35 "СТБ — 24 гадзіны".
23.55 "Музычная праграма для моладзі". Выпуск 5-ы.

ГРТ

8.00, 11.00, 17.00, 22.50 Навіны.
8.15, 15.55 "Паветраныя замкі".
9.15 Фільм "Імперыя пад ударам: Хлыст".
10.15 "Усе падарожжы каманды Кусто".
10.40 Гісторыя аднаго шэдэўра. М. Несцераў.
14.20 Фільм "Сіндбад і вока тыгра".
17.25 "З лёгкай парай!".
17.50 Выратавальнікі. Экстранны выклік.
18.30 Смачныя гісторыі.
18.40 Поле цудаў.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.55 Баявік "Рабакоп".
23.05 Фільм "Прынцэса Карабу".

РТР

8.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.05 Фільм "Сіндыкат кілераў" з цыкла "Марш Турэцкага". 1-я серыя.
9.40 "Фіцыль".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Том і Джэры".
16.40 "Вечны кліч".
18.00 "Шалёныя грошы".
19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
19.50 Фільм "Сіндыкат кілераў" з цыкла "Марш Турэцкага". 2-я серыя.
21.50 "Чорная" камедыя "Утопія Мону".
23.35 Аўтарская праграма Уладзіміра Малчанава. Мая Плісецкая.
0.20 "Дзяжурная часць".

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
7.20, 20.45 Пасля навін.
7.40 "Патоп". Маст. фільм. 4-я серыя.
8.40 "Да гісторыі Рускага Пен-Цэнтра".
9.10 "Эфект Куляшова". Дак. фільм.
10.05 Канцэрт Рэнаты Скота.
11.40 Кароткаметражныя маст. фільмы.
12.35 "Нацызм. Папярэджанне гісторыі". Дак. серыял.
13.45 Мультфільмы.
14.15 "Разам з Фафалем".
14.30 Профілі. Іосіп Броз Ціта.
15.00 Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
16.05 "І танкі нашы хуткія...". Дак. серыял.
16.30 "Імітатар". Спектакль.
17.40 Сярэбраны век. Д. Бурлюк.
17.50 Штрыхі да партрэта мастака. Раіса Зялінская.
18.15 Камера-Абскура. Барыс Барнет.
18.55 "Вячэрняя казка".
19.05 "Ах, ужо гэтыя дзеткі". Мультсерыял.
19.50 "Эфект Куляшова". Дак. фільм.
21.05 Ф. Шуберт. "Незакончаная сімфонія".
21.35 "Патоп". Маст. фільм. 4-я частка.
22.35 "Алімпіёнікі". Мультфільм для дарослых.

НТБ

5.00, 9.00, 9.20, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.20 Крымінал.
5.35, 7.40 Карданны вал.
5.50, 7.20 У запас.
6.35 У друк.
6.50 Гасіце святло.
7.50 Гадзіна Быка.
7.55 "Ідэальная пара".
9.20 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.25 Камедыя "Сабака на сене". 2-я серыя.
13.30 "Вуліца Сезам".
14.00 Стары тэлевізар.
16.30 Фільм пра фільм. "Семнаццаць імгненняў вясны — праз 25 гадоў".
17.40 Крымінал.
18.35 "Голас народа".
20.05 "О, шчаслівчык!".
21.50 Гасіце святло.
22.00 "Жаночы погляд".
22.40 Фільм "Любоўныя паходжанні Шэрлі Валентайн".
0.45 "За мяжой магчымага".

СТБ

6.00 "Іншапланецяне".
6.30 "Яноты".
7.00 "Сімпсаны".
7.30 Музыка на СТБ.
7.45 "Выпадковы сведка".
8.30, 19.30 Навіны "СТБ — 24 гадзіны".
8.45 Фільм "Яд".
10.35 Інфармацыйна-аналітычная праграма "Як жыццё?".
10.55 "Віртуальны свет".
11.05 Трылер "Тайна пясчанага вострава".
13.20 "Кінаафіша Мінска".
13.30, 17.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 "Пляж".
15.00 "Пароль — "Вечнасць".
16.00 "Пахавальная каманда".
16.25 "Іншапланецяне".
17.00 "Дарма і Грэг".
17.45 Гараскоп СТБ.
17.50 "Культурнае жыццё Мінска".
18.00 Тэленавела "Мілагрос".
19.00 "Выпадковы сведка".
19.45 "Віртуальны свет".
20.00 "Мэш".
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Чорная панна".
21.35 "...і гады я стрэлу". Дак. фільм.
22.25 Баявік "Залатое дно".
0.25 Навіны СНД.
0.40 Трылер "Тайна пясчанага вострава".

Галоўны рэдактар Алег КУЛІЦКІ

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Рэгістрацыйны нумар 370.
ДЗЯРЖАЎНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА "ДОМ ПРЭСЫ". 22 00 13, МІНСК, вул. Б.ХМЯЛЬНІЦКАГА, 10-а

НАШ АДРАС: 220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; першага намесніка галоўнага рэдактара — 36-53-22; намесніка галоўнага рэдактара-адказнага сакратара — 36-40-63; аддзелаў: школ - 36-43-62, праблем выхавання - 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі - 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў - 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем - 36-44-25; культуры - 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць свае прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.
Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.
Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.
Адказны дзяжурны Ірына КУЛІКОЎСКІХ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №1412
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 12.3.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 пасобнікаў.